

μάνα σου, θά 'καναν τ' αὐτιά της πῶς ἀκούει, «τὸ παιδί! τὸ παιδί!» κ' ἂν ἐπῆγαινε ὁ προκομμένος ὁ πατέρας σου, θ' ἄκουε μὴ φωνή «τὸ μέτρημα! τὸ μέτρημα!» Αὐτὸ εἶνε ἡ φωνὴ τοῦ Δράκου.

* *

Ὀλίγον καιρὸν ὕστερον, μετὰ τὸν τραγικὸν θάνατον τοῦ παιδίου, αἱ δύο ἀδελφαί, πικραμένα καὶ μαυροφροῦσαι — ἡ μήτηρ ὠχρά, καὶ μόλις δυναμένη νὰ βαδίξῃ ἐκ τῆς ἀδυναμίας, μέλλουσα ν' ἀποθάνῃ ὀλίγας ἑβδομάδας ὕστερον — ἡ θεία Ἰσχνή, ἡλιοκαῆς καὶ ἐγκατεροῦσα, ἐξῆλθον λίαν πρωὶ εἰς τὴν ἐξοχὴν. Ἐκεῖ συνήντησαν τὸν πλάνητα μοναχόν, τὸν Ἰωακείμ.

Οὗτος τὰς ἐχαιρέτισε μετὰ συμπαθείας, σείων τὴν κεφαλὴν, καὶ ἤρχεισε νὰ λέγῃ πρὸς τὴν ὄρφανὴν τοῦ τέκνου μητέρα.

— Ἐ! κουράγιο, Σοφούλα! Τί νὰ γένη, κατμένη ἐκεῖ, στὸν ἄλλον κόσμον, θὰ βρῆς πολλούς, πολλούς ἄλλους, καὶ τὸν Κωνσταντῆ σου μαζί. . . Τί νὰ λές, ἐσύ, ταλαίπωρη; . .

Βέβαια θὰ εἶπες πῶς ἦτον κακὴ ὥρα! Ἄχ! ἡ πλέον κακὴ ὥρα εἶνε ἡ ὥρα τῆς ἁμαρτίας, Σοφούλα! Ἄχ! τὰ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας. . . Γι' αὐτὸ εἶπε καὶ ὁ ὁσίος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης «ἡ δεξιὰ σου Χριστέ μου. . . σκευωρίας πάσης περιφυλαξάτω με».

Εἶτα, ὅταν ἡ Σοφούλα ἀπέστρεψε κλαίουσα τὴν κεφαλὴν, ὁ πλάνος μοναχὸς εἶπεν εἰς τὴν πρεσβυτέραν ἀδελφὴν της.

— Ἄχ! Κρατήρα, καὶ νὰ ἦτον ἀθάνατος, θὰ ἐπῆγαινε μαζί μὲ τοὺς Μάρτυρας. . . Ὅπως κ' ἂν εἶνε, πιστεύω νὰ βρῆ ἔλεος.

Κ' ἐπειδὴ ἐκείνη τὸν ἐκύτταζεν ἐν ἀμηχανίᾳ, ὁ θασυφόρος ἐπανελάβε ταπεινὴ τῆ φωνῆ, διὰ νὰ μὴν τὸν ἀκούσῃ ἡ Σοφούλα.

— Ἄπ' τῆς δύο κακῆς ὥρες, τὴν μία ποῦ ἓνα πλάσμα ἔπρεπε σὲ πειρασμό, κ' ἔφευγ' ἓνα ἄλλο πλάσμα στὸν κόσμον, καὶ τὴν ἄλλη, ποῦ αὐτὸ τὸ δεύτερο πλάσμα ἔπεσε ἀπ' τὸ δένδρο κ' ἐσκοτώθη — χωρὶς τὴν πρώτη, ἡ δεύτερη ποτὲ δὲν θὰ ἤρχετο — ἡ χειρότερη ὥρα εἶνε ἡ πρώτη, Κρατήρα!

Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΙΛΙΑΔΟΣ Σ.

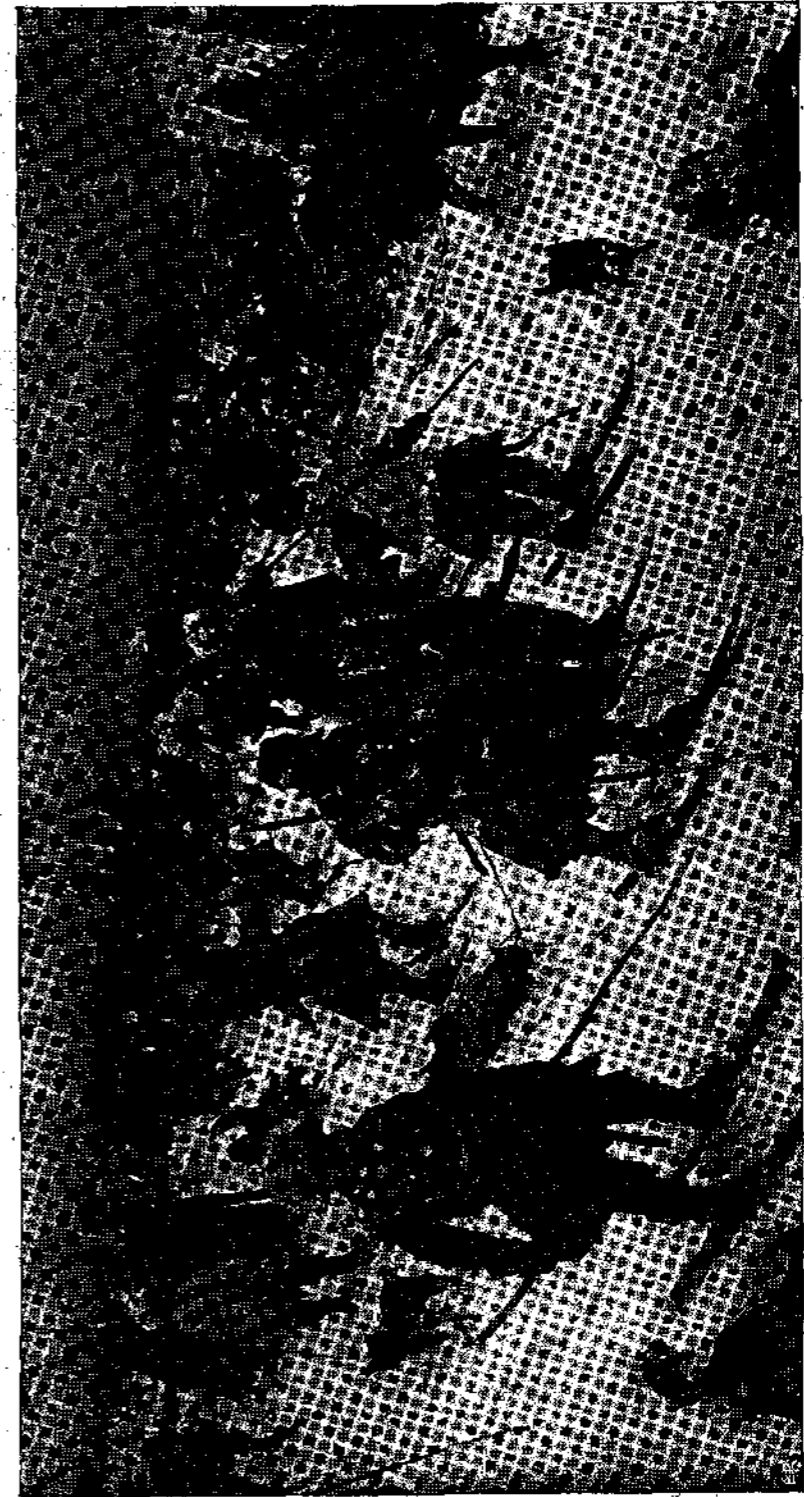
Η ΑΣΠΙΔΑ ΤΟΥ ΑΧΙΛΛΕΩΣ *

*Κ' ἔπλασε πρῶτα δυνατὴν ἀσπίδα καὶ μεγάλην
ὄλην μὲ τέχνην καὶ τριπλὸν λαμπρὸν τριγύρω κύκλον
μὲ πέντε δίπλαϊς ἔγεινεν ἡ ἀσπίδα καὶ ἔς ἐκείνην
λογίων εἰκόνας ἔπλαθε μὲ τὴν σοφὴν του γνῶσιν.*

*Τὴν γῆν αὐτοῦ, τὸν οὐρανόν, τὴν θάλασσαν μορφώνει,
τὸν ἥλιον τὸν ἀκούραστον, γεμάτο τὸ φεγγάρι,
τ' ἀστέρια ὅπου τὸν οὐρανὸν δλοῦθε στεφανόνουν,
τὴν δύναμιν τοῦ Ὁρίωνος, Ἰάδες, Πηλιάδας,
τὴν Ἄρκιον ποῦ καὶ Ἀμαξαν καλοῦν καὶ αὐτοῦ γυρίζει
πάντοτε τὸν Ὁρίωνα ἀσάλευτα τηρῶντας,
ἡ μόνη, ποῦ τ' Ὀκεανοῦ τὸ λούσμα δὲν γνωρίζει.*

* Δημοσιεύομεν τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο τῆς Ἰλιάδος ἀπὸ τὴν ἀνεκδοτὸν μετάφρασιν τοῦ Ἰακώβου Πολυλά, τοῦ Κερκυραίου λογίου, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα ἐμίμησε τὰ νεοελληνικὰ γράμματα. Δυστυχῶς ὁ μεταφραστὴς δὲν ἐπρόφθασε νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἔργον ὀριστικὴν μορφήν. Ἐν τούτοις, καὶ ὅπως εἶνε, ἀποτελεῖ πρότυπον ἐργασίας εὐσυνειδήτου καὶ σημαντικῆς διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς φιλολογικῆς μας γλώσσης. Τὸ ἀπόσπασμα μᾶς ἐδόθη ὑπὸ φίλου μᾶς ποιητοῦ, τὸν ὁποῖον καὶ εὐχαριστοῦμεν θερμῶς.

Σ. Τ. Δ.

Δύο κατόπιν ἔκαμεν ἀνθρώπων πολιτείας
καλαίς ἔστην μίαν γίνονται τοῦ γάμου χαροκόπι
τυφάδες ἀπ' τὰ γονικά συνώδευαν ἔστην πόλιν
μὲ τὰ δαδιά καὶ ἀλαλαγμὸς σηκώνετο Ὑμεναίου
καὶ ἀγόρια κεῖ στριφογυροῦν εἰς τὸν χορὸν τεχνίταις,
αὐλοὶ, κιδάροις ἀντηχοῦν ἔστην μέσην καὶ ἡ γυναῖκες
δλόρθαις εἰς τὰ πρόθυρα θωροῦσαν κ' ἐθανυμάζαν
κ' ἦτον λαοῦ συνάθροισις ἔστην ἀγορὰν ποῦ δύο
φιλονεικοῦσαν ἄνθρωποι γιὰ πρόσιμο ἑνὸς φόνου
ὁ ἕνας ποῦ δλα ἐπλέρωσεν ἐκήρυττε ἔστην πλήθη,
ὁ ἄλλος ὅπου τίποτε δὲν ἔλαβε καὶ οἱ δύο
ἐμπρός ἠθέλαν ἔστην κριτὴν τὸ πρᾶγμα νὰ τελειώσῃ.
τοῦ ἑνὸς καὶ τ' ἄλλου μὲ φωναίς τὰ πλήθη ἐπαῖρναν μέρος
οἱ κήρυκες τὰ ἠσούχαζαν καὶ μὲς τὸν ἄγιον κύκλον
ἔστην τὰ σκαλισμένα μάρμαρα ἐκάθισαν οἱ γέροι
καὶ ἀπὸ τὰ χέρια λάμβαναν τῶν λιγυρῶν κηρύκων
τὰ σκήπτρα κ' ἐσημόνονταν κ' ἐδίκαζε καθένας.
βαλμένα ἦσαν ἔστην μέσην τους δύο τάλαντα χρυσάφι
γι' αὐτὸν ποῦ δικαιότερα τὴν κρίσιν του προφέρει.

Τὴν ἄλλην πόλιν ἔζωναν δύο στρατοὶ τριγύρω
ποῦ ἔστην ἄρματα τους ἔλαμπαν καὶ δύο γνώμαις εἶχαν,
νὰ τὴν χαλάσουν παντελῶς ἢ τὰ μισὰ νὰ λάβουν
ἀπ' ὄσα κτήματα ἢ λαμπρὴ χωροῦσε πολιτεία
ἐκεῖνοι δὲν τὸ ἔστεργαν καὶ κρύφια γιὰ καρτέρι
ὠπλίζονταν ἐφύλαγαν τὸ τεῖχος ἢ γυναῖκες
μ' ὄσα τ' ἀνήλικα παιδιὰ καὶ οἱ γέροντες μαζί τους.
κ' ἐκεῖνοι ἐβγαῖναν. ἢ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ἄρης ἀρχηγοὶ τους
χρυσοὶ καὶ οἱ δύο μὲ χρυσὰ τὰ ἐνδύματα, μεγάλοι,
ὠμορφοί, ὡσάν ἀθάνατοι, μὲ τ' ἄρματα καὶ πέρα
ξεχωρίζονταν κ' ἔβλεπες μικρὰ τὰ πλήθη κάτω
καὶ δι' ἐφθάσαν ὅπου ἔπρεπε νὰ στήσουν τὸ καρτέρι
ἔστην ποταμὸν ποῦ ἐπότιζε καθένας τὸ κοπάδι,
αὐτοῦ καθίσαν σκεπαστοὶ μὲ τὰ λαμπρὰ τους ὄπλα.
καὶ δύο ξέμακρα σκοποὶ στηθῆκαν καρτερώντας
πότε νὰ ἰδοῦν τὰ πρόβατα νὰ φθάσουν κ' ἢ ἀγελάδες.
γλήγορα ἐκεῖνα ἐπρόβαλαν καὶ δύο βοσκοὶ κατόπιν,
καὶ τοῦτοι ἀνυπόψιαστοι μὲ σύριγγες ἐπαῖζαν.
κ' ἐκεῖνοι ἄμα τους ξάνοιξαν ἐπάνω τους χυθῆκαν,
μέρος τῶν μύσων ξέκοψαν καὶ τῶν λευκῶν προβάτων
κ' ἔσφαξαν κεῖ καὶ τους βοσκούς, κ' οἱ ἄλλοι ὡς ἐνοῆσαν
ἔστην τὰ βῶδια τόσην ταραχὴν, σηκώθησαν ἀπ' ὅπου

κάθονταν ἔστην τὸ στρατόπεδο καὶ ἀμέσως ἀνεβῆκαν
εἰς τ' ἀνεμόποδ' ἄλογα καὶ ὀγλήγορα τους φθάσαν.
κ' ἐκεῖ ἔστην ἀκροποταμῶν τὴν μάχην ἀρχινῆσαν
καὶ ἀπ' τὰ δύο μέρη ἐρρίχονταν τὰ χάλκινα κοντάρια.
ἢ Ἐρις μέσα ἐγύριζεν, ὁ Κυδοιμὸς καὶ ἡ Μοῖρα,
ποῦ ἄλλον ἐκράτει ἀλάβατον κ' αἵματωμένον ἄλλον,
ἄλλον ποδόσπερνε νεκρὸν ἔστην ταραχὴν τῆς μάχης
κ' ἐνδυμα ἐφόρει κόκκινον ἀπ' τῶν ἀνδρῶν τὸ αἷμα
στρέφονταν κεῖ σάν ζωντανοὶ θνητοὶ κ' ἐπολεμοῦσαν,
καὶ ἀπ' τὰ δύο μέρη τους νεκρούς ἔστην τὸ σιάδι ἐποδοσέροναν.

Ἐβαλε ἄλλου τριόργατο καὶ μαλακὸ χωράφι
ἐκτεταμένον, κάρπιμο, καὶ μέσα ζευγολάταις
πολλοὶ μὲ τὰ ζευγάρια τους τὸ ἐσχίζαν ἄνω κάτω
καὶ διαν γυρίζαν κ' ἐφθάναν ἔστην χωραφιῶν τὴν ἄκρην,
ἄνθρωπος τους ἐπρόσπερνε ποιῆρι ὄλο γεμάτο
γλυκὸ κρασί, κ' ἐγύριζαν ἔστην ταῖς ἀδλακίαις ἐκεῖνοι
πρόθυμοι τοῦ μεγάλου ἀγροῦ νὰ φθάσουν εἰς τὴν ἄκρην.
μαυρίζει ὀπισθεν ἢ γῆ καὶ δείχνει ἀλειτρεμένη
μ' ὄλον ὅπου ναι ὄλόχρυσον, τῆς τέχνης μέγα θᾶμα.

Φραγμένο κλεισμά θέτει ἄλλου ποῦχε ὑψηλὰ τὰ στάχνα
καὶ μέσα ἐργάταις θέριζαν μὲ κοφτερὰ ὀρεπάνια
καὶ ἄλλαις χερμαίς ἐπανωταίς ἔστην ταῖς ἀδλακίαις ἐπέφταν,
καὶ ἄλλαις μὲ καλαμύσχοινα ταῖς δέναν ἐπιστάταις
τρεις διωρισμένοι, ἐνῶ παιδιὰ κατόπι τους σηκώναν
χερόβολα ἔστην ταῖς ἀγκυλαίς καὶ ἀδιάκοπα τὰ ἐδέναν
καὶ ὁ κύριος ἔστην αὐλακίᾳ μὲ σκήπτρον εἰς τὸ χέρι
σιωπηλὸς ἐστέκονταν κ' ἐχαίρετο ἢ ψυχὴ του.
παρέκει κάτω ἀπὸ νὰ ἰδρὸν σφαχτὸ μεγάλο βῶδι
γιὰ τὸ τραπέζι ἐτοίμαζαν καὶ ὡστόσο ἢ γυναῖκες
πλήθος ἀλεύρια μούσκεναν φαγὶ γιὰ τους ἐργάταις.

Ἀμπέλι μέγα ἔβαλεν ἄλλου καρπὸν γεμάτο,
καλὸ, χρυσὸ κ' ἐμαύριζαν ὄλοῦντε τὰ σταφύλια
τὰ κλήματ' ἦσαν ἔστην ἀργυρᾷ σταλίκια στυλωμένα
καὶ λάκκον ἀπὸ χάλυβα καὶ κασιτέρου φράκτην,
ἔσπερνε γύρω καὶ ἀνοιξε ἔστην ἄκρην μονοπάτι
γιὰ νὰ περνοῦν, διαν τρυγοῦν τὸ ἀμπέλι, οἱ καρποφόροι
καὶ ἀγόρια, κόραις λιγεραῖς, ἀμέριμνα ἔστην γνώμην
ἐφέρναν τὸν γλυκὸν καρπὸν μέσα εἰς πλεκτὰ καλάθια.
γλυκεῖαν κιδάραν ἐπαῖζε ἔστην μέση τους ἀγόρι
καὶ μὲ τὴν λιγερὴ λαλιὰ τὸν λῖνον τραγουδοῦσε
μελωδικά, καὶ ὄλοι μαζί τριγύρω του ἐσοκροτοῦσαν

καὶ ταῖς φωναῖς τοὺς ἔσμιγαν μὲ τὸ γλυκὸ τραγοῦδι.

Ἀγέλην ἔκαμεν ἄλλοῦ ταύρων ὀρθοκεράτων
καὶ οἱ ταῦροι ἐπλάσθησαν χρυσοῦ καὶ κασσίτερον ἀκόμη,
καὶ ἀπ' τὴν αὐτὴν μουγκρίζοντα πρὸς τὴν βοσκὴν κινουσαν
στὸν ἀφρισμένον ποταμόν, ἔς τὰ τροφερὰ καλάμια.
χρυσοὶ βαδίζαν τέσσεροι μ' ἐκείνους βωδηλάταις,
καὶ ἐννέα σκύλοι φύλακες γοργόποδες τριγύρω.
καὶ ἀπὸ τοὺς πρώτους τῆς κοπῆς δυὸ τρομερὰ λεοντάρια
βαρβάτον ταῦρον ἄρπαξαν ποῦ ἐμούγκα ἐν ᾧ τὸν σέβαν
καὶ οἱ σκύλοι ἐπάνω ἐχούμησαν καὶ ὁμοῦ τὰ παλληκάρια.
καὶ ἀφοῦ τοῦ ταύρου ἔκοψαν τὸ δέσμα τὰ θηρία,
αἷμα τοῦ ἐρρούφαν καὶ ἄντερα τοῦ κάκου οἱ βωδηλάταις
ἐπάνω τὰ γοργόποδα σκυλιὰ παρακινουσαν.
δὲν ἐκοτοῦσαν δάγμαμα νὰ δώσουν ἔς τὰ λεοντάρια,
ἀλύκταν μόνον ἀπὸ σιμὰ καὶ πάλι ἀναμερίζαν.

Κ' ἕναν πλατὴν βοσκότοπον λευκόμαλλον προβάτων
ἔκαμ' ὁ ἔνδοξος χωλὸς μέσα εἰς καλὸ λαγκάδι,
σιάναις καλύβαις σκεπασταῖς, καὶ μανδριά μεγάλα.

Κ' ἕναν χορὸν ἰσιόρησεν ὁ ἐξαίσιος ζαβοπόδης,
ὁμοῖον μὲ αὐτὸν ποῦ ὁ Δαίδαλος εἶχε φιλοτεχνήσῃ
τῆς Ἀριάδνης τῆς λαμποῦς εἰς τῆς Κνωσοῦ τὰ μέρη.
ἀγόρια ἐκεῖ πολύπρουναις παρθέναις ἐχορεῖαν
καὶ ἐγύριζαν χεροπιαστοί καὶ ἡ κόραις ἐφοροῦσαν
λινὰ ἐνδύματα λεπτὰ, καὶ εἶχαν τὰ παλληκάρια
ἀπὸ τὸ λάδι λαμπυροῦς καλόγνεστους χιτώναις.
λαμπρὰ στεφάνια εἶχαν αὐταῖς, εἶχαν χρυσὰ ἐκείνοι
μαχαίρια ποῦ ἀπ' ἀργυροῦς κρεμόνταν τελαμώναις.
καὶ πότι ἔτρεχαν κυλητὰ μὲ πόδια μαθημένα,
ὡσάν σταμνᾶς, ὁποῦ τροχὸν ἀρμόδιον ἔς τὴν παλάμην
τὸν τριγυρνᾶ καθήμενος νὰ δοκιμάσῃ ἂν τρέξῃ,
καὶ πότι ἀράδα ἔτρεχαν ἀντίκρου ἔς τὴν ἀράδα.
καὶ τὸν ἀσύγκριτον χορὸν τριγύρω ἐδιασκεδάσαν
πολὺς λαὸς καὶ ἀνάμεσα ὁ αἰὼδὸς ὁ θεῖος
κιδάριζε καὶ ὡς ἄρχιζεν ἐκείνος τὸ τραγοῦδι
δυὸ χορευταῖς ἔς τὴ μέση τοὺς πηδοῦσαν καὶ ἐγυρίζαν.

Τὸν ποταμόν Ὠκεανὸν καὶ θνατὸν καὶ μέγαν
γύρω ἔς τὸν κύκλον ἔθεσε τῆς στερεῆς ἀσπίδας

Καὶ τὴν τραγὴν ὡς τοῦ καμεν ἀσύντριπτην ἀσπίδα,
θώρακα κάμνει π' ἀστραφτεν ὄσο ἡ φωτιά δὲν λάμπει,
κράνος κατόπι στερεόν, ἀρμόδιο ἔς τὸ κεφάλι,
καλότεγχο μὲ δλόχρυσον ἔς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου,

καὶ ἀπὸ λεπτόν κασσίτερον μορφώνει ταῖς κνημίδαίς.

Καὶ ὅλα τὰ ὄπλα ὡς ἔκαμε τὰ ἐσήκωσε ὁ τεχνίτης
καὶ τοῦ Ἀχιλλέως τὰ βάλεν ἐμπρὸς εἰς τὴν μητέρα.
καὶ αὐτὴ μὲ τ' ὄπλα π' ἀστραφταν, τοῦ Ἡφαίστου δῶρο, ἐχύθη
ὡσάν γεράκι ἀπ' τὴν κορυφὴν τοῦ χιονισμένου Ὀλύμπου.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΥΛΛΑΣ

ΑΙ ΛΑΪΚΑΙ ΣΧΟΛΑΙ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Ο Πειραιεύς, ἡ πρώτη ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ πόλις τῆς Ἑλλάδος, δύναται νὰ διεκδικήσῃ τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν κοινωνικὴν πρόοδον πρὸς πᾶσαν ἄλλην πόλιν τοῦ Βασιλείου. Λέγοντες δὲ πρόοδον δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὰ ἀσφαλέστερα γνωρίσματα αὐτῆς εἰς τὴν διάδοσιν τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως παρὰ τῷ λαῷ. Ὁ Ἄθμος παρέχει πρὸς τοῦτο ἀφθονα τὰ μέσα Τελευταῖον μάλιστα χάριν εἰς τὰς φροντίδας τοῦ τέως δημάρχου κ. Τρύφωνος Μουτσοπούλου ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ἐστεγάθη εἰς ὄρατα κτίρια εἰδικοῦ παιδαγωγικοῦ σχεδίου ἐκ τῶν τελειωτέων. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ τούτου. Ὁμιλοῦντες διὰ τὴν διάδοσιν τῶν πρώτων γραμμάτων παρὰ τῷ λαῷ, ἐννοοῦμεν τὰς συστηματικὰς ἐκείνας προσπαθείας, τὰς ὁποίας τόσο ὁ Ἄθμος ὅσο καὶ ἰδιωτικὰ σωματεῖα καταβάλλουν πρὸς διδασκαλίαν τῶν στοιχείων τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἀπαραιτήτων τινῶν γνώσεων εἰς τὰ τέκνα ἀπόρων οἰκογενειῶν, τὰ ὅποια δὲν ἠδυνήθησαν νὰ φοιτήσωσιν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, καθὼς καὶ εἰς ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ προχωρημένης ἡλικίας τῶν ὁποίων τὸ ἐπάγγελμα θὰ καθίστα μᾶλλον προσοδοφόρον ἢ ἀπόκτησις ἀναλόγων πρακτικῶν γνώσεων ὁμοῦ μετὰ τῆς διδασκαλίας τῶν πρώτων γραμμάτων. Ἐνταῦθα θὰ ἠδύνατό τις ν' ἀναφέρῃ προκειμένου περὶ τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, ὅτι αὕτη εἶνε δυστύχημα ὅτι δὲν ἐγένετο πράγματι ὑποχρεωτικὴ παρ' ἡμῖν, ἐπιβαλλομένων πιων εἰς τοὺς ἀμελοῦντας γονεῖς ν' ἀποπέλλωσι τὰ τέκνα τῶν εἰς τὰ σχολεῖα· ἀλλὰ καὶ τί ἐγένετο παρ' ἡμῖν, οἱ ὅποιοι νομίζομεν ὅτι ἀποτελοῦμεν Κράτος, ἐνῶ εἴμεθα ἀτακτον πλῆθος γραφειοκρατῶν, διὰ νὰ γείνη καὶ αὐτό;

Εὐτυχῶς αὐτὴν τὴν ἐγκληματικὴν ἀμέλειαν

τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους ἔρχεται ν' ἀναπληρώσῃ ἡ πρωτοβουλία, καὶ ἡ πρὸς τὴν πρόοδον ὁρμὴ τῶν ἰδιωτῶν. Ἡ δὲ κοινωνία τοῦ Πειραιῶς δύναται νὰ καυχηθῇ, ὅτι πρωτοστατεῖ εἰς τὸν καλὸν αὐτὸν ἀγῶνα τῆς διαδόσεως τῆς στοιχειώδους παιδείας εἰς τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ, καθὼς καὶ τῆς πρακτικῆς μορφώσεως τῶν ἐργατικῶν τάξεων.

Δύο σωματεῖα ὁ «Πειραιῶς Σύνδεσμος» πρῶτον καὶ μετὰ τοῦτον ὁ ἀτμομηχανικὸς σύνδεσμος «Προμηθεὺς» διατηροῦσι νυκτερινὰς λαϊκὰς Σχολὰς, τελευταῖον δὲ εὐγενῆς δέσποινα ἡ κυρία Ἑλένη Ἐπαμ. Πολιτάκη ἀνέλαβε νὰ ἰδρύσῃ κυριακὰ σχολεῖα πρὸς μόρφωσιν τῶν ἐργατιδῶν, πραγματοποιοῦσα ἰδέαν, τὴν ὁποίαν ἄλλοτε ἡ παρ' ἡμῶν ἐκδιδομένη ἐν Πειραιεῖ «Ἐφημερὶς τῶν Τεχνιτῶν» ἔρριψε πρῶτη εἰς τὴν δημοσιότητα.

Τὸ ἔργον τοῦ «Πειραιῶς Συνδέσμου» εἶνε διττόν, διδασκαλία τῶν στοιχείων τῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς ἀπόρους μαθητὰς καὶ μόρφωσιν τῶν τεχνιτῶν τῶν ἐργαζομένων εἰς τὰ μηχανουργεῖα τοῦ Πειραιῶς εἰς τρόπον ὥστε διανύοντες οὗτοι τὰ μαθήματα τοῦ βιοτεχνικοῦ τμήματος τοῦ Συνδέσμου νὰ λαμβάνωσι πτυχίον μηχανικοῦ καὶ νὰ καλλιτερεύωσιν ἐπαισθητῶς τὴν ἐπαγγελματικὴν των θέσιν.

Αἱ Σχολαὶ τοῦ «Πειραιῶς Συνδέσμου» λειτουργοῦσι καλῶς. Οἱ φιλότιμοι νέοι τοῦ Πειραιῶς οἱ ἰδρύσαντες τὸν Σύνδεσμον τοῦτον ἐργάζονται μετὰ ἀκαταπονήτου δραστηριότητος. Ἐκτός ὅτι διδάσκουσιν οἱ ἴδιοι, ἔχουν προσλάβει ἱκανοὺς καθηγητὰς καὶ διδασκάλους. Ἄνω τῶν 500 νέων φοιτῶσι πάντοτε εἰς τὰς νυκτερινὰς Σχολὰς τῆς διδασκαλίας τῶν πρώτων γραμμάτων. Τὸ ἦθος τῶν μαθητῶν καὶ ἡ ἐπικρατοῦσα ἐν ταῖς Σχολαῖς τάξις προκα-

λοῦσιν εὐχάριστον ἐντύπωσιν. Δυστυχῶς κυριαρχεῖ καὶ ἐδῶ τὸ κυβερνητικὸν πρόγραμμα, τὸ δὲ αἰώνιον γλωσσικὸν ζήτημα, τοιτέστιν ἡ ἀντικρὺς ἀντιτιθεμένη πρὸς τὸ αἰσθηματῶν μικρῶν μαθητῶν διδασκαλία διὰ γλώσσης ἀκαταλήπτου κλέπτει πολὺν χρόνον ἀπὸ τὴν γνῶσιν τῶν πραγμάτων. Ἡ τυραννία τοῦ κ. Μιστριώτου καὶ τῶν ὁμοφρονούντων μετ' αὐτοῦ σοφῶν ἐπικρατεῖ καὶ εἰς τὰς Σχολὰς ταύτας, ὅπου εἶνε ἀνάγκη τὰ πράγματα νὰ καθίστανται ἀμέσως γνωστὰ διὰ τῆς γλώσσης, τὴν ὁποῖαν μανθάνει ἐκ γενετῆς ὁ μικρὸς μαθητής. Ἀντὶ τούτου εἶνε ὑποχρεωμένον τὸ ἀτυχὲς αὐτὸ πλάσμα νὰ διδασχθῆ πρῶτον μίαν νέαν γλῶσσαν καὶ δι' αὐτῆς τὰς ἀναγκαιούσας εἰς αὐτὸ γνώσεις. Θὰ ἦτον εὐκταῖον οἱ εὐγενεῖς νέοι, οἱ ἰδρύσαντες τὸν «Πειραικὸν Σύνδεσμον» καὶ ἀνήκοντες εἰς πρακτικὰ ὅπως ἐπαγγέλματα, μηδεμίαν ἔχοντα σχέσιν μὲ τὸν σχολαστικισμόν, ν' ἀπέκλειον ὡς λύμην ἐκ τῶν σχολῶν τῶν τὸ ἀπαισιον αὐτὸ κυβερνητικὸν πρόγραμμα καὶ νὰ ἐπρωτοστάτουν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς λαϊκῆς γλώσσης ἐν αὐταῖς. Ἄλλ' ὅ,τι θὰ ἦτον καθήκον τοῦ Κράτους, ἐνὸς νοήμονος ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας, δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ διατυπώσωμεν ὡς ἀξιώσιν εἰς ἰδιώτας καὶ δι' αὐτὸ περιοριζόμεθα ἀποβλέποντες εἰς τὸ εὐελπί μέλλον, τὸ ὁποῖον ἀμειλίκτως θὰ καταδικάσῃ τὸ σημερινὸν δολοφόνον πάσης διανοητικῆς ἀναπτύξεως σύστημα, νὰ τὸ διατυπώσωμεν ὅπως ἰδανικῶς ὡς εὐχὴν.

Ἄλλ' ἀνεξαρτήτως τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, τὰ ἠθικὰ ἀλλὰ καὶ πρακτικὰ ἀποτελέσματα τῶν νικητικῶν αὐτῶν Σχολῶν εἶνε μεγάλα. Δύναται τις ἄνευ ὑπερβολῆς νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ Πειραικὸς Σύνδεσμος ἠλάττωσεν ἐπαισθητῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀναλφαβήτων τῆς γείτονος πόλεως καὶ χάρις εἰς αὐτὸν μίαν ἡμέραν δὲν θὰ ὑπάρχη ἄνθρωπος ἀγράμματος ἐν Πειραιεῖ. Ὅ,τι τὸ Κράτος ἠμέλησε νὰ πράξῃ ἰδού ὅτι εἰς ἰδιωτικῶς Σύλλογος τὸ ἐπιτελεῖ ἐπιβοηθητικῶς, ἀλλὰ μετὰ ἐπιτυχίας. Πάντες δὲ σήμερον γνωρίζομεν, ὅτι οὐδεμία ἀπασχόλησις καὶ ἢ μᾶλλον ταπεινὴ καὶ ἢ ἥμισυ προσοδοφόρος εἶνε δυνατὴ ἄνευ τῆς γνώσεως τῶν πρώτων γραμμάτων.

Ὡς πρὸς τὸ βιοτεχνικὸν τμήμα τοῦ «Πειραικοῦ Σύνδεσμου» τοῦτο λειτουργεῖ μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς τελειότητος. Διδάσκονται ἐν αὐτῷ ὅλα τὰ μαθήματα θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ τὰ χρήσιμα εἰς ἓνα μηχανικόν. Τὸ τμήμα τοῦτο κατέστησεν ἱκανοὺς μη-

χανικοὺς πολλοὺς ἀφανεῖς τέως τεχνίτας.

Τὸ ἕτερον σωματεῖον ὁ ἀτμομηχανικὸς Σύνδεσμος «Προμηθεὺς» ἔχει μόνον νικητικὰς Σχολὰς τεχνιτῶν, τῶν ὁποῖων οἱ ἀπόφοιτοι διὰ τῶν μέσων αὐτὰ διαθέτει ὁ Σύνδεσμος διορίζονται ἀμέσως μηχανικοὶ ἐμπορικῶν ἀτμοπλοίων. Ἡ ἐκπαίδευσις εἰς τὰς σχολὰς ταύτας εἶνε πλήρης. Διδάσκονται ἀκόμη καὶ ξένοι γλῶσσαι, ἡ ἀγγλικὴ καὶ ἡ γαλλικὴ.

Ὁ Ἄθμος Πειραιῶς συντρέχει γενναίως τὰ σωματεῖα ταῦτα. Ἐχει παραχωρήσει εἰς αὐτὰ δύο δημοτικὰ Σχολεῖα καὶ ἓν ἑλληνικόν. Ἐτησίως δὲ παρέχει εἰς ἀμφοτέρω χρηματικὴν ἐπιχορήγησιν.

Χάρις εἰς τὰ σωματεῖα ταῦτα ὁ τεχνίτης ἐν Πειραιεῖ ζῆ κοσμιωτέραν καὶ εὐγενεστέραν ζωὴν. Ἀντὶ νὰ χάνῃ τὸν καιρὸν του, τὴν ὑγείαν του καὶ τὸ χρήμα του φοιτῶν τὰς νύκτας εἰς καπηλεῖα καὶ ἄλλα ἀσπληνὰ κέντρα διασκεδάσεων, μεταβαίνει ὡς εὐπειθῆς καὶ κόσμιος μαθητής εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα, ὁπόθεν φεύγει μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ἄλλος ἐντελὴς ἄνθρωπος ἀφ' ὅ,τι εἰσῆλθε, κάτοχος πολλῶν χρησίμων πραγμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν ἐγνώριζε, καὶ εἰδήμων τῆς τέχνης του.

Εἰδικῶς δι' αὐτὴν τὴν κατ' ἄνθρωπον μόρφωσιν καὶ ἠθικὴν διάπλασιν τῶν τεχνιτῶν νομίζομεν, ὅτι τοιοῦτο εὐεργετικὸν σύστημα ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοθῆ καὶ διὰ τὴν πολυπληθεστέραν τάξιν τῶν εργατῶν. Καὶ πρὸς μὲν τὴν οικονομικὴν αὐτὴν ἀνεξαρτησίαν εὐρέθη ὁ κατάλληλος ἀνὴρ νὰ ἐργασθῆ ἰδρύων τὴν *Δαϊκὴν Τράπεζαν*. Εἶνε δὲ οὗτος ὁ κ. Δ. Μωράκης γραμματεὺς τῶν ἐργοστασιῶν τῶν Μὰκ Δούαλ καὶ Βάρβουρ. Κατήρτισε τὸ συμβούλιον ἐκ τῶν πρώτων βιομηχανῶν τοῦ Πειραιῶς καὶ ἐπροκάλεσε καὶ δωρεὰς τούτων. Δυστυχῶς ὁ Ἄθμος τοῦ ἠρηγήθη τὴν συνδρομὴν του ἔνεκεν εὐτελοῦς προσωπικῆς φιλοδοξίας καὶ τὸ εὐεργετικὸν ἔργον ἔμεινε ἀνεκτέλεστον. Ὡς πρὸς τὴν ἠθικὴν ὁμως καὶ ἐν γένει κοινωνικὴν μόρφωσιν τῶν εργατικῶν τάξεων οὐδὲν ἐγένετο ἐξ ὧν λειτουργοῦν ἐπιτυχῶς ἐν Βελγίῳ, Γερμανίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ. Ἐννοοῦμεν τοὺς λαϊκοὺς Συλλόγους εἰς τὰς αἰθούσας τῶν ὁποῖων τὴν ἐσπέραν μετὰ τὴν ἐργασίαν συνέρχονται οἱ ἐργάται καὶ ἀκούσῶν διαλέξεις περὶ ὠφελίμων πραγμάτων, μουσικῆς συναυλίας, ἀκόμη δὲ καὶ ἀφηγήσεις περὶ καλλιτεχνικῶν θεμάτων ἐξευγενιζόμενοι οὕτω κατὰ τὰς ἰδέας καὶ τὴν ἀντίληψιν τῆς ζωῆς. Ἄς ἐλπίσωμεν, ὅτι ἡ προοδευτικὴ κοινωνία τοῦ Πειραιῶς τα-

χέως θὰ παρουσιάσῃ καὶ τοὺς πρωτεργάτας τῆς νέας αὐτῆς κινήσεως.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὸν ἄρρενα ἐργατικὸν πληθυσμόν. Ἄλλ' ἡ γείτων πόλις περικλείει καὶ χιλιάδας ὄλων ἐργατῶν ἐργαζομένων εἰς τὰ νηματουργεῖα καὶ ὑφαντουργεῖα, περὶ τῆς μορφώσεως τῶν ὁποῖων οὐδεμία ἔχει ληφθῆ πρόνοια. Εὐτυχῶς ἡ πρωτοβουλία τῆς κυρίας

Ἑλένης Ἐπαμ. Πολιτῆς περὶ ἰδρύσεως κυριακῶν σχολείων διὰ τὰς ἐργάτιδας ἔρχεται νὰ συμπληρώσῃ τὴν τόσῃ αἰσθητῆν ταύτην ἔλλειψιν.

Οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία, ὅτι πάντες οἱ δυνάμενοι θὰ συνδράμωσι τὴν εὐγενῆ δέσποιναν εἰς τὸ φιλόανθρωπον, ἀλλὰ καὶ κατ' ἐξοχὴν ἔθνικόν αὐτὸ ἔργον.

Γ. ΒΑΚΟΣ

ΚΥΗΑΡΙΣΣΙ

*Ψηλόνω κ' εἶμαι θλιβερός καθὼς τὸ κυπαρίσσι
ὀλημερῆς στὸν ἴσκιό μου πληθαίνουν οἱ σταυροί,
καὶ καρτερῶ τὸ σύννεφο, ποῦ θάρρη νὰ βροντήσῃ,
καὶ ποῦ τ' ἀστροπελέει τὸν θά ῥιγὴ νὰ με βροῖ.*

*Μὰ στὰν τὰ μαῦρα φύλλα μου λούζει τὸ φῶς τ' Ἀπρίλη,
στοὺς κλώνους μου, χρυσοφτερά πουλιὰ ἀπ' τὸν οὐρανὸ
καινούριο πόθοι κάθονται κ' ἀπ' τὴν αὐγὴ ὡς τὸ δέλι,
ἓνα σκοπὸ χαρούμενο ξεχνιοῦμαι κ' ἀρχινῶ.*

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ΜΟΣΧΟΥ

ΑΛΦΕΙΟΣ

*Ἀφοῦ κατὰ τὸ πέλαγος ὁ Ἄλφειός τραυῆ,
Πρὸς τὴν Ἀρέθου ἀνικρον μὲ τὸ νερὸ πηγαίνει,
Καὶ φύλλα παίρνει γιὰ προικὰ καὶ λούλλουδ' ἀκριβὰ
Καὶ μὲς τὰ κύματα βαθῆς κάτω καὶ κάτω μπαίνει.
Κιὼς τόσο, ἐνῶ περνᾷ, νερὸ δὲ σμίγει μὲ νερὸ
Καὶ δὲν τὸ ξέο' ἢ θάλασσα πῶς ποταμὸς διαβαίνει.
Τέχνες ποῦ βρίσκει τὰπιστο παιδί τὸ ποιηρὸ!
Καὶ ποταμὸν ὁ Ἐρωτὰς νὰ κολυμπᾷ μαθαίνει.*

ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ

Ο ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΑΓΩΝ

[ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ]

Ετυχέ ποτε, ἐν ᾧ ἀνερχοῦσθε σύνδενδρον πρᾶνές νά συναντήσητε κάτι φοβερόν εἰς τοὺς ἀρχαιολόγους, σπάνιον τώρα, ἐρείπια λησμονημένα, καθ' ὧν ἐπέρχεται ἀπειλητικὸν τὸ δάσος; Σπόνδυλος ἐδῶ ἀνεστραμμένος κιονόκρανον ἐκεῖ συντετριμμένον. Ἡ βλάστησις, ἔσχατος ἐχθρός, συμπληροῖ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ χρόνου. Ἐν ᾧ πλησιάζουσιν οἱ κλάδοι, αἱ ὀξώδεις καὶ ρωμαλέαι ρίζαι, ἐν ὄλομανεὶ ὀργασμῷ, ἐμπήγνυνται ὑπὸ τὰ μάρμαρα, σφηνοῦνται εἰς τοὺς στυλοβάτας, ἀποσπῶσιν ἀλλήλων τ' ἀπ' αἰῶνων ἠνωμένα, ἀπειλοῦσιν ὅ,τι ἔμεινεν ὀρθόν. Ἡ πάλῃ αὕτη τοῦ σφρίγγου τῆς βλαστήσεως πρὸς τὸ περισσῶθῆν ἐκ τοῦ παρελθόντος, τοῦ ἀνυπομόνου καὶ ἀνευλαβοῦς θαλαροῦ πρὸς τὸ κτρινωπὸν ἐκ τῶν αἰῶνων, συμβολίζει γενικὸν βιολογικὸν νόμον, τὴν πάλῃν τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου, εἰς τὰς ἰδέας, τοὺς θεσμούς, τὴν τέχνην, εἰς πάντα.

Ἄλλοι ἀντιλοῦσι τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν ἐκ τοῦ παρελθόντος. Ὁ βωμός των εἶνε πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἡ ψυχὴ των μένει προσηλωμένη εἰς ἀναμνήσεις καὶ ἀγωνίζονται περὶ τῶν ἰδεῶν τῶν «αἰωνίων καὶ ἀγήρατων» ὅπως ἀγωνίζεται τις ὑπὲρ παλαιᾶς, ἐνδόξου σημαίας, ἣτις πρέπει νά μεταβιασθῆ, ἱερὰ καὶ ἀλώβητος, πιστῶς, διὰ τῶν γενεῶν, ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα.

Ἄλλοι πάλιν ὑψώνουσι νεογραφῆ σημαίαν ἐπὶ νεοκάπου στελεοῦ, καί, στρέφοντες ἀποφασιστικῶς τὰ νῶτα εἰς ὅ,τι μένει ὀπίσω, ζητοῦντες διὰ τοῦ βλέμματός εἰς τὸν ὄριζοντα σημειῶν τι μακρινὸν καὶ ποθεινόν, ὀρμῶσι μὲ τὴν ἀδέσμευτον κραυγὴν τῶν ἀρχηγῶν φύλων: Ἐμπρός, καὶ πάντοτε ἔμπρός!

* *

Ἡ ἀντίθεσις τῶν παλαιῶν ἀναμνήσεων καὶ τῶν νέων πόθων οὐδαμῶς κατεφάνη μετὰ τῆς δεξυτησίας, τὰς τελευταίας ταύτας δεκαετηρίδας, ὅσον ἐν ταῖς προσπάθειαις πρὸς ἀνακαίνισιν τῆς μέσης παιδείσεως. Ὡς νὰ ἔγεινε ταυτοχρόνως αἰσθητὸν πανταχοῦ τὸ νόσημα, γενικὴ δυσφορία ἐξεδηλώθη εἰς ἅπαντα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη, ἢ αὕτη ἐπίκλησις ἠκούσθη παντα-

χόθεν: Ἡ παιδείσις ἢ μετὰ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καὶ τοῦ Πανεπιστημίου διέρχεται κρίσιν. Εἶνε τι νόθον, προπαιδευτικὸν συγχρόνως καὶ αὐτοτελές, μέσον καὶ σκοπός, ἀλλ' ἐπαρκῶς οὔτε τὸ ἐν οὔτε τὸ ἕτερον, ἀνευ εὐκρινῶς διαγεγραμμένου ὄριου, ἴδρυμα ἄλλων χρόνων, ἀχρηστον τώρα ὅπως τὰ ἐρείπια, σκοπεῖον ἄλλοτε νά στολίση μᾶλλον ἀριστοκρατικῶς τὰ πνεύματα διὰ τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἰδεῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων, ὀφείλον σημερον, ἀλλ' ἀδυνατοῦν, νά ὀπλίση τὰς ψυχὰς πρὸς τὰς ἐντόνους καὶ ἐπειγούσας ἀνάγκας τῶν νεωτέρων χρόνων.

Ἄλλ' εἰς τοὺς ὀρμήσαντας νά κατεδαφίσωσιν ἀντετάχθησαν οἱ ὀρμήσαντες νά διαφυλάξωσι, καὶ περὶ τὸ Γυμνάσιον συνήφθησαν ὀμηρικοὶ ἀγῶνες. Ἰδρύθησαν Σύλλογοι, ἰδρύθησαν περιοδικά, οἰονεὶ φρονήρια καὶ ὀχυρώματα πρὸς ἐπίθεσιν καὶ ἄμυναν. Οἱ ἀδιάλλακτοι ὀχυρώθησαν εἰς τὰ δύο ἄκρα. Οἱ ἀνατρεπτικοί, οἱ ἐκ βᾶθρων μεταῤορθημιστᾶι ταχθέντες ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ μεγάλου Du - Bois Reymond ἠξίουον ἕνεκα τῆς μεγίστης ἐπενεργείας τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐπὶ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ, ἢ γυμνασιακῆ παιδείσεως νά ἐμποτισθῆ θετικῶν γνώσεων. Οἱ κλασικοί, οἱ συνεχίζοντες τὴν φιλολογικὴν ἀντίληψιν τοῦ Γουλιέλμου Οὐμβολδ καὶ τοῦ Ἐρδερ διῶσχυρίζοντο, μετὰ τῆς αὐτῆς πεποιθήσεως, ὅτι σκοπός τοῦ γυμνασίου δὲν εἶνε προπαρασκευὴ πρὸς ἐπιστημονικὰς σπουδὰς ἀλλὰ καθαρῶς ἀνθρωπιστικὸς. Δύο ἔξαιρετικά ἔθνη τῆς ἀρχαιότητος, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, ἔζησαν τὸν τελειότατον ἀνθρώπινον βίον, ἢ δὲ μελέτη καὶ ἢ γνῶσις τοῦ βίου ταύτου συντελεῖ περισσότερον παντὸς ἄλλου εἰς τὸ νά γείνη ὁ ἀνθρώπος πράγματι ἀνθρώπος. Τὸ γυμνάσιον λοιπὸν ὀφείλει νά παράσχη μὸρφωσιν γενικήν, ἀσκούσῃ καὶ δυναμοῦσῃ τὸν νοῦν ὥστε νά καταστήσῃ αὐτὸν ἱκανὸν ν' ἀσχολῆται, διὰ τῆς κτηθείσης ἤδη αὐτενεργείας, ἐπιτυχῶς καὶ ἀσφαλῶς, περὶ οἰαςδήποτε γνώσεως, θεωρητικῆς ἢ πρακτικῆς.

Μετὰ τῶν πρώτων, τοὺς ὁποίους ὁ διάσημος παιδαγωγός Rein ἀποκαλεῖ ῥιζοσπά-

ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΣ ΧΕΡΕΣ ΚΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΤΡΙ ΕΗΜΕΡΟΝ
Ο ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΝ ΣΤΑΣΜΟΣ.—ΕΚ ΤΙΣΟ ΠΑΥΛΟΥ ΜΑΓΙΟΠΟΥΛΟΥ

στας χρησιμοθήρας (Radikaler Utilitarier) και τῶν δευτέρων, τῶν *συντηρητικῶν*, εὔρον θέσιν οἱ μέσοι, οἱ ἐκλεκτικοί, οἱ συνδιαλακτικοί, μὴ κρημνίζοντες ἀρδην τὸ παλαιὸν οἰκοδόμημα ἀλλὰ μόνον μετασκευάζοντες και συμπληροῦντες αὐτὸ πρὸς τὰς νέας ἀνάγκας. Ἀλλὰ και οὗτοι διεχωρίσθησαν· διότι οἱ μὲν εἶχον τὴν συμπάθειάν τῶν μᾶλλον πρὸς τὰ δεξιά, οἱ δὲ μᾶλλον πρὸς τ' ἀριστερά.

Αἱ ἰδέαι ἐγκλείουσιν ἐν αὐταῖς ὀρμὴν πρὸς πραγμάτων, φροσὴν ἀπὸ *δυνάμει* νὰ μεταβληθῶσιν εἰς *ἐνεργεία*. Ἐν Πρωσσίᾳ, Βαυαρίᾳ Σαξωνίᾳ, Βυρτεμβέργῃ, και ἐν τοῖς διαφόροις δουκάτοις τῆς Γερμανίας ἀπὸ τοῦ 1891 — 93 ἐξετελέσθησαν πολλαὶ μεταρρυθμίσεις. Παρὰ τὰς διαφορὰς κατὰ τόπους ἀντιλήψεις και ἀνάγκας εἰς τρία τινὰ συνεφώνησαν τὰ γερμανικὰ κράτη α') εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς διανοητικῆς ἐργασίας και τὴν ἐπίρρωσιν τοῦ σώματος διὰ τῆς γυμναστικῆς β) τὴν *δυναμικὴν* ἀνάπτυξιν τοῦ νοῦ και τὴν μόρφωσιν ἰσχυροῦ χαρακτήρος και γ') εἰς τὸ νὰ ὑποχωρήσῃ, συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν χρόνων ἡμῶν κατὰ τὴν ἐκλογὴν και χρῆσιν τῶν ἀντικειμένων τῆς μορφώσεως, τὸ παλαιὸν εἰς τὸ νέον, τὸ ξένον εἰς τὸ ἐθνικόν, τὸ γλωσσικόν εἰς τὸ πραγματικόν, τὸ ἐπιστημονικόν εἰς τὸ καλλιτεχνικόν.

Ἐν Ἑλβετίᾳ ἐπίσης ζωηρὰ ἐξεδηλώθη ἡ τάσις πρὸς ἀναμόρφωσιν τῶν γυμνασιακῶν σπουδῶν, ὁμοίως δὲ και ἐν Ἰταλίᾳ. Ἐν Γαλλίᾳ ἡ μέση παιδείσις κατενθνεύθη πρὸς τὰς πρακτικὰς ἀνάγκας τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας και τοῦ ἐμπορίου μετωνομάσθη enseignement secondaire moderne.

**

Εἶνε ἀναντίρρητον ὅτι και παρ' ἡμῶν νοσεῖ ἡ μέση παιδείσις. Ὡς *προπαιδευτικὴ* οὐδαμῶς πικρασκενάζει τὸν νοῦν εἰς ἐπιστημονικὴν αὐτοργίαν, ὡς *αὐτοτελής* δὲ, τυφλὴ και ἀψυχολόγητος, οὔτε τὴν ἰδιοφυσίαν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν, οὔτε τὰ ἰδανικὰ αὐτῆς, οὔτε τὰς πολυμερεῖς ἀνάγκας τῆς ἑλληνικῆς χώρας, ὡς χώρας ναυτικῆς, ἐμπορικῆς, βιομηχανικῆς, γεωργικῆς, ὡθεὶ τοὺς ἀποφοίτους τῆς. — ἀφ' ὧν ἐξέβλιψεν ὅ,τι ζωηρόν και αὐτόβουλον και ἐπιχειρηματικόν ἔχει ἐκ φύσεως ὁ Ἕλληνας, και ἀμόρφωτος ἀκόμη — εἰς τὸ τέλμα τῆς ὑπαλληλίας.

Ποία εἶνε ἡ ἀληθῶς εἰς τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, τὰς ἰδιαζούσας χωρογραφικὰς και ἔθνολογικὰς ἀνάγκας τῆς Ἑλλάδος και τὰς ἰδεώδεις και τὰς πρακτικὰς ἀνάγκας τῶν νεωτέ-

ρων χρόνων ἀριζούσα μέση παιδείσις; Περὶ τούτου ἐπρεπεν οἱ ἀριστεῖς σύμπαντος τοῦ ἑλληνικοῦ, οἱ ἐξ ἐπιστήμης ἢ ἐξ ἐμπειρίας σοφοί, νὰ ἐκφράσωσι τὴν γνώμην των. Θεωρῶ μεγίστην ἔλλειψιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου ὅτι δὲν προέβλεπεν εἰς συζήτησιν δλόκληρον τὸ βαρυσήμαντον ζήτημα τῆς μέσης παιδείσεως, τὸ ἔχον ἀνάγκην ἑλληνικῆς λύσεως και περιορισθῆ εἰς ἐν μέρος μόνον αὐτοῦ, «τὴν παιδαγωγικὴν μόρφωσιν τῶν λειτουργῶν τῆς μέσης παιδείσεως».

Εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο θεμελιώδη σημασίαν ἀπένευμεν ὄχι μόνον τὸ ἐν Βερολίῳ, πρὸ τῶν μεταρρυθμίσεων συγκληθὲν Ἐκπαιδευτικὸν Συνέδριον, τοῦ ὁποῦν αἱ λεπτομερεῖς διδακτικὰτατα Verhandlungen ἐδημοσιεύθησαν ἐν περιεκτικῷ τόμῳ, ἀλλὰ και τὸ Διεθνὲς Ἐκπαιδευτικὸν συνέδριον τῶν Παρισίων τῷ 1900. Ἐν τῷ τμήματι τῆς μέσης παιδείσεως τὸ πρῶτον πρῶτον πρὸς συζήτησιν προταθὲν θέμα ἔχει ἐπιλέξει:

— A quelle diversité des besoins sociaux doit répondre l'enseignement secondaire et comment peut-il s'y adapter?

**

Ἄρκει ἀρὰ γε νὰ γινώσκῃ τις τὰ πράγματα διὰ νὰ ἐξεύρῃ μόνος και τὴν μέθοδον τῆς μεταδόσεως αὐτῶν, ἢ δὲ πείρα, ἢ ἀπλὴ μηχανικὴ πείρα, ἀρκει ἀρὰ γε, ἀνευ οἰουδήποτε φροντῆς θεωρίας, δι' ἰδίας ἐκάστοτε ἀποκρίρας και ψηλαφήσεως, νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ὀραίαν και δύσκολον τέχνην τοῦ διδάσκειν;

Ἄλλοτε παρεδέχοντο τοῦτο ἀδιστάκτως ὁ δὲ περιώνυμος ἱστορικὸς Λόρεντζ ἀπορρίπτων μετὰ τινος περιφρονησεως τὰς «ἀνωφελεῖς μικρολογίας τῆς παιδαγωγικῆς» ἔλεγε πρὸ τινῶν ἐπιτότων ἀποφθεγματικῶς: «Ἡ ἐπιστήμη, εἶνε ἡ μόνη ἀποφασίζουσα περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν πρέπει νὰ διδάσκηται» (Die Wissenschaft ist es, welche über die Art wie sie gelehrt werden soll, allein entscheidet).

Ἀλλὰ σήμερον τοιαῦτα γινώμαι ἀπαιτοῦσι θάρρος και θεωροῦνται παραδοξολογία. Κατὰ περιεργον δὲ σύμπτωσιν εἰσὲς ἱστορικὸς, ἐπίσης διάσημος, ὁ Ερνέστος Lavisse κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐναρξιν τῶν παραδόσεών του ἐν τῇ Faculté des Lettres τῶν Παρισίων ἔλεγε πρὸς τοὺς φοιτητάς

«Οἱ περισσότεροι ἐξ ὑμῶν φαντάζονται ὅτι ἡ παιδαγωγικὴ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν

μέσων παιδευσιν και ότι αρμόζει μόνον εις τους δημοδιδασκαλους και τας δημοδιδασκαλίσσας. Προσέχετε!. Αί παρούσαι ώραί απαιτούσι υπως οι μαθηται οι ανατρεφόμενοι εις τα γυμνάσια παιδεύονται προς τας απαιτήσεις του βίου υπό αληθών παιδαγωγών. Ούδαμου ή άπειρία είνε τόσον επικίνδυνος, ή άδράνεια τόσον φοβερά όσον εις τα σχολεία της μέσης παιδείσεως».

**

‘Η τοιαύτη μηχανική έμπειρία, ή τοιαύτη στείρα βυζαντινή μικρολογία εξενεύρισε επί αιώνας όλους το πνεύμα της ελληνικής φυλής. Τώ 1779 ο ιερομόναχος Μοισιόδαξ έμασίγωνεν ως εξής την μικροπραγμα τονα και άνιαράν διδασκαλίαν των ελληνικών

«Πρώτον λέγω, ότι να πάση έντελώς τόσον ή ψυχαγωγία όσον ή πολυλεξία. Και τή αληθεία ή πρώτη δεν με φαίνεται παρά μία χασομερία αισθητή και ή δευτέρα ένα περιεργώμα περιτόν, το όποιο άφαιρεί την εύνησίαν του μαθητού και μία τέχνη της δυσολογίας. Τί βασανίζεις, ό λογιώτατε, τον μαθητήν σου με αυτήν την λεπτογραμμίαν, τον καιρόν της πράξεως της οποίας δύναται να καταβάλλη εις άσκηση άλλην, ήτις τώ όντι να χρησιμοποιήσῃ αὐτό; κτλ. 1 Είς τους «Αυτόσχεδίους Στοχασμούς», ο Κοραΐς όμιλών περι της θρυλουμένης τότε εις την φωτισμένην Εδρωπην» νέας μεθόδου της παιδαγωγίας του Πεσταλότση, επιλέγει : «Η συνήθης ήμῶν μέθοδος της παραδόσεως και των λεγομένων κοινών γραμμάτων και των ελληνικών και άλλως ή παιδαγωγία είνε τόσον διεστραμμένη ώστε χειρότερον αυτής να δεχθώμεν κίνδυνον κανένα δεν τρέχομεν. Από τον νεωτερισμόν τούτον εάν άλλο δεν κερδίσωσιν οι διδάσκαλοι, θέλουνσι καν μάθειν να προσφέρωνται με πατρικήν ήμερότητα προς τα παιδιά και να εξορίσωσιν από τα σχολεία την σκυδικήν άγριότητα και βίαν, εις την οποίαν πολλά δυστυχέστατα άνθρωπάρια χρεωστούν και την άπαιδευσίαν και τα δουλοπραπή των φρονήματα».

Έκ δε των επιστολών του Κόμητος Γύλφορντ προς τον Κωνσταντίνον Ασωπίον, σπουδάζοντα τότε έν Γουίγγη, τας οποίας έδημοσίευσεν ο Γ. Ζωχιός έν τή Έστία του 1879, μανθάνομεν πόσον ζωηρά είχε καταστή και έν Ελλάδι ή ανάγκη παιδαγωγικώτερας διδασκα-

λίας. ‘Ο μετ’ άλλον ιδρυτής της Ίονίου Ακαδημίας Λόρδος Έγραφεν εκ Βενετίας, τον Ίανουάριον του 1819, εις τον ήπειρώτην σπουδαστήν. «Η συνήθης παράδοσις των σχολείων της Ελλάδος απέβλεπεν, άν δεν λανθάνωμαι, μόνον την διασάφησιν των λέξεων το τεχνολογικόν, ορθογραφικόν και συντακτικόν της παλαιάς γλώσσης, Ξλειπε δε εκείνη ή αναλυτική τάξις, ή όποία διαμελλίζουσα τας χάριτας του λεκτικού, αναπτύσσουντα τας έννοίαις και τους σκοπούς, διδάσκουσα τον τρόπον και την μέθοδον της συγγραφής των παλαιών και παραβάλλουσα αὐτούς με όσους εις αὐτό το ίδιον ένησχολήθησαν, φωτίζει τον νουν των άκουστών και με τον λυχνον της ορθής κρίσεως και αναλυτικής δυνάμεως τον οδηγεί ασφαλώς και άπροσκούστως εις την καθαράν γνώσιν όχι λέξεων άλλως άλλ’ αὐτών των πραγμάτων και της πραγματικής συρραφής των συγγραμμάτων».

‘Αλλ’ είνε πασίγνωστον ότι ή μέθοδος, ήτις είνε άρμονία τισ λελογισμένων και προσφωδών ενεργειών τεινουσών εις ώρισμένον τέρμα, έξαρτάται, ως και ή μουσική, εκ της εκτελέσεως αὐτης, κατήντησε δε κοινοτοπία το γαλλικόν λόγιον. «tant vaut le maître, tant vaut l’ école». Βαθυφρόνως Έλεγεν ο Γκωζώ : «Οι άριστοι νόμοι και θεσμοί, τα άριστα βιβλία είνε τι ασήμαντον επ’ όσον οι άνθρωποι, οι έντεταλμένοι να θέσωσιν αὐτά εις ένέργειαν δεν έχουνσι πλήρες το πνεύμα και την καρδίαν της άποστολής αὐτών και δεν εμπνέονται υπό πάνθους τινός και πίστεως. Ανθρώπους προς πάντων πρέπει να μορφώσωμεν και να ζωογονήσωμεν προς ύπηρεσίαν των ιδεών, άν θέλωμεν να καταστώσιν αὐται πραγματικά και ζωντανά όντα».

**

Περι της μορφώσεως ανθρώπων από πολ- λού έμερίμνησεν ή Γερμανία, ή ήγέτις της παιδαγωγικής διανοήσεως κατά τον τελευταίον αιώνα. ‘Ο διάσημος Προΰσσοσ υπουργός της Παιδείας φόν Άλτενσταίν ήδη τώ 1826 ένεκαίνισε το λεγόμενον Probejahr, το δοκιμασθηριον έτος, ύποχρεοῦν τους pro facultate docendi εύδοκίμως ξετασθέντας να διδάξωσι δοκιμαστικώς επί έν έτος έν τινι γυμνασίω, μόνον δε μετά την πιστοποίησιν της διδακτικής αὐτών εκανότητος παρέχον εις αὐτούς το δικαίωμα οριστικού διορισμοῦ. ‘Ο θεσμός μετεδόθη και εις τα άλλα γερμανικά κράτη, συμ-

1 Σάθα Νεσελλ. Φιλολογίας παράρτημα σ. 148.

πληρωθείς κατά μικρόν. Διά της συντόνου δε πρό πάντων ενεργείας του διευθυντού των έν Χάλλη Φραγκείων ίδρυμάτων, και συνδιευθυντού του περιωνύμου περιοδικού Lehrproben und Lehrgänge, του προώρους άποθανόντος «μεγάλου διδακτικού» ‘Οθωνος Frick, συνετάθη νέον κανονιστικόν διάταγμα τή 15 Μαρτίου 1890 μεταρρυθμίζον τα προηγούμενα.

Διά να ύδωσι καλάς οι έξωτετικοί οφθαλμοί πρέπει πρώτον να είνε άνοικτοι οι οφθαλμοί της ψυχής, προαπαιτούνται προσλαμβάνουσαι παραστάσεις, όπως λέγομεν έν τή Ψυχολογία, προς γόνιμον παρατήρησιν και εξέγερσιν ένδιαφέροντος. ‘Η άνευ του φωτός της γνώσεως άσκησις μεταβάλλεται εις μηχανισμόν, μόνον δε ο μετά γνώσεως ενεργών άποκτά έμπειρίαν. Διά τούτο πρό του δοκιμασθηριου έτους έθεσπίσθη προπαιδευτικόν το Seminarjahr, το φροντιστηριακόν έτος. Οι υποψήφιοι επί έν έτος έν προτύπω γυμνασίω θεωρητικώς και πρακτικώς μορφούμενοι τελοῦσιν ως δοκιμοί το δοκιμασθηριον έτος έν τινι γυμνασίω. Μόνον δε μετά την διπλήν και άύσθηράν ταύτην δοκιμασίαν διορίζονται μόνιμως.

‘Εκτοτε ή μέση παιδευσις έγράφη έν Γερμανία την εύθειαν και ασφαλή όδόν.

Έν Γαλλία το ζήτημα τούτο συνεζητήθη μετ’ άκρου έν διαφέροντος έν τώ Διεθνεί Συνεδρίω του 1900. ‘Ο Γκωτιέ, γενικός επιθεωρητής της μέσης παιδεύσεως, άφ’ ου έψεξε το μεθοδικώς άπαρασκειον των καθηγητών ειπεν : «Η έλλειψις αὐτη παιδαγωγικής παρασκευής είνε επικίνδυνος. Αφίνει άχρήστους δυνάμεις λίαν ώφελίμουσ, καταδικάζει δε εις στείρωσιν όλην την επιστήμην των καθηγητών, διότι άγνοοῦσι να μεταχειρισθώσιν αὐτην καταλλήλως».

Εύφρεστατα έχαρκτήρισε το τέως έν Γαλλία σύστημα ο καθηγητής του Πανεπιστημίου του Caen, Μαυρίκιος Σουριώ. «Όταν διορίσθη καθηγητής, ειπε, ειχα την ιδεάν ότι ήξευρα να διδάσκω. Αλλά κανεις δεν μου ειχε δώσει την έλαχιστην οδηγίαν περι διδασκαλίας. Απατώμαι με ειχαν διδάξει δύο πράγματα. Είς εκ των καθηγητών μας ειχε ειπει μίαν φοράν : ‘Αν οι μαθηται σας κάμνουν θόρυβον, έντεινάτε την φωνήν σας ως διά να καταπνίξετε τον θόρυβον φυσικά, θ’ αυξήση ακόμη περισσότερο» εξαφνα. παύσατε να φω-

νάζετε, και τοιοντοτρόπως θα εμπορέσατε να συλλάβετε επ’ αυτοφώρω τους ένόχους, οι όποιοι δεν θα προφθάσουν να σιωπήσουν όσον σείς γρηγόρα». Είς άλλος μας έδωκε την εξής συμβουλήν, πολύ πρακτικήν άλλως. «Ποτε δεν πρέπει το πρωί ν’ αρχίζετε το μάθημά σας νησιτικός: τούτο προδιαθέτει εις την γαστριτιδα». Αὐτά ήσαν όλα: αὐτή ήτο ή ελαφρά παιδαγωγική μου άπόσκευη με την όποίαν ξεκίνησα καθηγητής.

Το Συνέδριον τούτο διετύπωσε θαρραλέως ριζικās μεταρρυθμίσεις. Υπό το κράτος δε της μεταδοθείσης εις τα πνεύματα δονήσεως, μετά μακράς συζητήσεως έν τή Γαλλική Βουλή, από του παρελθόντος έτους οι εις την καθηγείαν εκεί προαλειφόμενοι παιδεύονται παιδαγωγικώς — θεωρητικώς και πρακτικώς — έν τή Εcole Normale supérieure.

‘Ο πόθος ο μακρός και υποκάρδιος, της παιδαγωγικής μορφώσεως και των Έλλήνων λειτουργών της μέσης παιδεύσεως, ο τωσάκις εκφρασθείς, διετυπώθη επισήμως έν τώ πρώτω Έλληνικώ Εκπαιδευτικώ Συνεδρίω. ‘Ητο καιρός.

**

Αλλά πρό της εύχής ταύτης πρέπει να γείνη σάρξ ή άλλη εύχή, ή διάπυρος και όλόφρυχος : ή μονιμότης. Πρέπει να θραυσθώσι τα δεσμά με τα όποια κρατεί τον καθηγητήν αιχμάλωτον ή πολιτική. Διά να καταστή αληθώς άξιος του προορισμοῦ του, πρέπει πρώτον να γείνη ελεύθερος. Μεταξū της συνεειδήσεως του και του καθήκοντός του — όταν το καθήκον τούτο μάάλιστα είνε ή έντασις και εξευγένισις της ελληνικής ψυχής — δεν πρέπει πλέον να παρεμβάλλεται ή μνησικακία του βλαχοδημάρχου, ή άπειλή του κομματαρχίσκου. Η βάνανσος αὐτη βία, ή καταπνίγουσα τον ένθουσιασμόν, ή αίματώνουσα την αξιοπρέπειαν του επιστήμονος, ή αρπάζουσα τον άρτον του οικογενειάρχου από του στόματος γυναικών και παιδιών — άναίτιως, άσεβώς, κτηνωδώς — είνε βαρβαρότης και άποτελεί όνειδος, άποτελεί στίγμα της ελληνικής Πολιτείας. Πρό οιασδήποτε βελτιώσεως της μέσης παιδεύσεως, πρέπει να άποπλισθώσι, να καταστώσιν ακίνδυνοι αι χείρες του ύπουργοῦ, αι έτεροκίνητοι. Πρώτον το μόνιμον, το επί τετραετίαν άμετάθετον των ύπαλλήλων, και εύθύς άμέσως τέλλα!..

ούρας φθάνει εις 90 περίπου εκατοστόμετρα και καταγονται εξ Ίνδιών, ένθα θεωρούνται υπό των Ίθαγενών ως ζώα ιερά.

Ο δεύτερος κλωβός περιλαμβάνει πέντε *Κερκοπιθήκους*. Και ούτοι άνήκουσιν επίσης εις την κατηγορίαν των Κυνοπιθήκων και κατοικουσι τὰ ανατολικά μέρη της Ἀφρικῆς. Ἐδώρησαν αὐτούς ἀνά ένα οἱ κ. κ. Α. Ν. Λοΐζου, Α. Ουρανιάδης, Κ. Ἀδαμόπουλος, Β. Μπουκλάκος και Φωτ. Πανάς.

Ἀκριβώς ἀπέναντι κεῖται εὐρύς κλωβός περιβαλλόμενος υπό συρματοπλέγματος και κεχωρισμένος εις ἕξ διαμερίσματα, έν οἷς ἐμπριέχονται ἕξ διάφορα εἶδη φασιανῶν.

Φασιανός ὁ χρυσοχρῶς: Ἐν ἄρρην δωρηθέν υπό της κ. Λουρείας Σερπιέρη και τέσσαρα ἕτερα ἄρρενα και έν θήλυ ἀγορασθέντα εξ Ἀμβέρσης. Οἱ χρυσοχρῶι φασιανοὶ εἶνε ἰθαγενεῖς της Κίνας, δὲν εὐδοκιμοῦσι δὲ έν Εὐρώπῃ ἔνεκα τῶν καιρικῶν μεταβολῶν.

Φασιανός ὁ ἀργυροχρῶς: Ἐν ζεύγος δωρηθέν υπό τοῦ κ. Γ. Μελά, οἱ δὲ λοιποὶ παραχθέντες έν τῷ Ζωολογικῷ Κήπῳ και οὔτοι ἔχουσι πατρίδα την Κίαν, πρό πολλοῦ δὲ εισήχθησαν εις Εὐρώπην και καλλιεργοῦνται εὐδοκίμως.

Φασιανός ὁ δακτυλιοφόρος έν Σινικής, εἶδος μὴ ἐγκλιματισθέν έν Εὐρώπῃ.

Φασιανός ὁ κοινός ἢ ὁ *Κολκικός* εἶνε ὁ τοῖς πᾶσι γνωστός φασιανός, ὁ καταγόμενος ἐκ Κανιάσου, καλλιεργούμενος δὲ ἀπό πολλοῦ ἤδη έν Εὐρώπῃ έν μεγάλοις φασιανότροφείοις

και ἀποτελεῖ έν τῶν ἐλεκτοτέρων ἔδεσμάτων. Ἐξ ἄρρενες ἐδώρηθησαν υπό τῶν κ. κ. Μ. Παπαρηγοπούλου, Α. Κορδέλα, Κορεντή, οἰκογενείας Κουμαριανοῦ και της κυρίας Κατίνας Πίσσα.

Φασιανός ὁ βασιλικός, καταγόμενος ἐκ Σινικής και

Φασιανός λαίδης Ἀμερσι, καταγόμενος επίσης ἐκ Σινικής ἀμφότερα τὰ εἶδη μεταφέρονται εις Εὐρώπην χάριν τῶν Ζωολογικῶν Κήπων.

Στρέφοντες πρὸς βορρᾶν συναντῶμεν μέγαν ἔξαγωνικόν σιδηροῦν κλωβόν μετ' οἰκίσκου χειμερινοῦ. Περιλαμβάνει οὗτος ἕξ Πιθήκους Κυνοκεφάλους, ἤτοι ἕνα Μανδριλλον, ἕνα Ἀρῖλλον, μίαν Σφίγγα (Λίτσα), δῶρον τοῦ κ. Ν. Ἰωαννίδου, δύο Μακάκους ἐρυθροῦς (Μπομπονές και Μπομπονέτιος), ἕξ ὧν ὁ πρῶτος δῶρον τοῦ κ. Βερροιοπούλου, και ἕνα Μακάκον Μαίμονα (Γιαννάκης), δῶρον τοῦ κ. Γ. Κέλλη.

Ὀλίγον περαιτέρω πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ Πιθηκῶνος τούτου κεῖται δεξαμενὴ πλατεῖα συνεχομένη μετὰ στενωτέρου ρυακος. Ἐντὸς της δεξαμενῆς ταύτης διατῶνται πολλοὶ Κύκνοι λευκοῦν 4 ἐδώρηθησαν υπό τοῦ έν Ρουμανία κ. Ἰ. Κηρύκου, δύο κύκνοι μελανες, προελθόντες εξ ἀγορᾶς, εις Πελεκάν και εις Φοινικόπτερος. Τὰ δύο τελευταῖα ἐδώρηθησαν υπό τοῦ έν Πόρτ-Σαϊδ κ. Κωνστ. Μπαρούμη, εἶνε δὲ περιεργότατα πτηνά.

Ἀφίνοντες πρὸς τὰ ἀριστερὰ την δεξαμενὴν και προχωροῦντες περαιτέρω εὐρίσκομεν τὸν κλωβόν τῶν Στρουθοκαμήλων, ἀποτελούμενον ἕξ ἐνὸς οἰκήματος ἐκ σανίδων φέροντος ὡραῖον διάκοσμον και ἐκ σιδηροῦ περιφράγματος, ἐγκλείοντος εὐρείαν κυκλοτερῆ πλατεῖαν ἐπεστρωμένην διὰ λεπτῆς ἄμμου. Ἐνταῦθα ὑπάρχουσι τρεῖς Στρουθοκάμηλοι, πτηνὰ βαρῆα και μεγάλη, ἔχοντα ὕψος μέχρι της κορυφῆς δύο μέτρων περίπου, πτέρυγας σχετικῶς μικρᾶς και ἀκαταλλήλους πρὸς πτήσιν, λαίμων μακρότατον, σκέλη ὑψηλά μετ' ἰσχυρῶν μυῶνων, οἵτινες καθίστωσι τὸ ζῶον ἰκα-

νὸν νὰ τρέχη μετὰ μεγάλης ταχύτητος, ἐνῶ αἱ πτέρυγες ἔχουσι χάσει τελείως την πτητικὴν αὐτῶν δύναμιν. Αἱ Στρουθοκάμηλοι εἶνε τὰ μεγαλειότερα τῶν νῦν ζώντων πτηνῶν ἔχουσι βάρος μέχρις 75 χιλιογράμμων, κατοικουσι δὲ τὰς ἐρήμους της Ἀφρικῆς και Ἀ. Ἀσίας κατ' οἰκογενείας ἢ κατὰ μεγάλας ἀγέλας και τρέφονται ἐκ χόρτων, καρπῶν, ἐντόμων, ὄσπριον και τῶν παρομοίων. Καταδιώκονται ἀπηνῶς ἰδίως διὰ τὰ πολῦτιμα αὐτῶν πτερά· εις 20 ἑκατομμύρια φρ. ὑπολογίζεται ἡ ἀξία τῶν ἐτησίως εις τὸ ἐμπόριον παραδιδομένων πτηνῶν.

Ὀπισθοχωροῦντες ὀλίγον διὰ της αὐτῆς ὁδοῦ και στρέφοντες πρὸς τὰ ἀριστερὰ συναντῶμεν δύο συρματοπλέκτους μεγάλους κλωβούς. Ὁ εἰς περιέχει 20 περιστερᾶς Λιβυκᾶς κοινῶς δεκοχτοῦρες, δωρηθείσας υπό τοῦ κ. Σαρόγλου, τρία ζεύγη *περιστερῶν αἰματοσίτικων* καθὼς και έν ζεύγος λευκῶν Λιβυκῶν περιστερῶν προελθουσῶν εξ ἀγορᾶς, τρυγῶνς δωρηθείσας υπό τῶν κ. κ. Τ. Βάσσου, Ε. Καρύδη και Ἰ. Σκορδαρά, *δρυγῶνς* δωρηθείσας υπό τοῦ κ. Π. Καραπάνου και *Φραγκολλίνα* ἐκ Κύπρου, δῶρον τῶν κ. κ. Ν. Σχινᾶ και Ν. Ἀλεβιζάτου κατά καιροῦς τοποθετοῦνται έν αὐτῷ και διάφορα μικρὰ πτηνά.

Ὁ παρακείμενος ἔξαγωνικός περιέχει *Πέρδικας κοινᾶς ἢ Ἑλληνικάς*, δῶρον τῶν κ. κ. Β. Πανᾶ, Ν. Μαυροκορδάτου και Ἰ. Ράδοβιτς, *Πέρδικας πεδικᾶς*, δωρηθείσας υπό τοῦ έν Νοβορωσσίσι κ. Δημ. Κωνσταντινίδου και μίαν μεγάλην *πέρδικα* της Ἀβυσσινίας, δωρηθείσαν υπό τοῦ κ. Σαουνάτσου.

Ἀπέναντι τούτων κατά μήκος τοῦ περιτελισματος κεῖται τὸ ὄρνιθοτροφεῖον ἀποτελούμενον ἕξ εἴκοσι διαμερισμάτων. Κατ' ἀρχὰς περιείχοντο έν αὐτῷ ὀλίγα τινές ὄρνιθες δωρηθείσαι υπό της κυρίας Φανῆς Κουτουριέβαθμηδὸν ἑμωσ και διὰ νέων τινῶν δωρεῶν τῶν κ. κ. Γ. Σκληροῦ, Γ. Μελά, Δ. Φανδρίδου, Γ. Δροσίνη, Γ. Τζαμάρου, Ζαρίμπα και Ράμπεκ και δι' ἀγορᾶς ἐκ Γαλλίας και διὰ καταλλήλων διασταυρώσεων οὐ μόνον ἐπολλαπλασιάσθησαν αἱ φυλαὶ, ἀλλὰ και ἐξηκριβώθησαν και καθωρίσθησαν αἱ καταλλήλοτεραι διὰ την χώραν ἡμῶν εἶτε πρὸς ὄλοπαραγωγήν εἶτε πρὸς κρεοπαραγωγήν, οὔτως ὅστε σήμεραν τὸ ὄρνιθοτροφεῖον περιλαμβάνει 17 γηγείας φυλάς, ἐγκλιματισθείσας ένταῦθα, ἐκ τῶν ὁποίων

πάντα τὰ παραγόμενα ὠὰ πωλοῦνται εις διάφορους και έν Ἀθήναις και έν ταῖς ἐπαρχίαις και διαδίδονται οὕτω φυλαὶ γονιμότεραι και καλλίτεραι υπό πολλὰς ἐπόψεις. Οὕτως ἐτέθησαν αἱ πρῶται βάσεις ὄρνιθοτροφείου συστηματικοῦ, τὸ ὅποιον, όταν τὰ μέσα ἐπιτρέψωσι νὰ συμπληρωθῇ και τελειοποιηθῇ, θὰ δυναθῇ ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ παρέχη εις την καταναλώσιν έν Ἀθήναις και Πειραεὶ ὠὰ και ὄρνιθας πολὺ καλλιτέρας και εὐθηνοτέρας τῶν νῦν πωλουμένων, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μόνιμον κέντρον, τὸ ὅποιον νὰ ἐφοδιάζῃ τοὺς γεωργοὺς και κτηματίας διὰ φυλῶν ὄρνιθων γονιμωτέρων, παρέχον ἅμα τὰς δεούσας ὀδηγίας και τὰ μέσα διὰ την προαγωγήν και ἀνάπτυξιν και έν τῇ χώρᾳ ἡμῶν τοῦ τασούτου πλουτοπαραγωγικοῦ κλάδου της ὄρνιθοτροφίας.

Δύο τῶν διαμερισμάτων τοῦ ὄρνιθοτροφείου περιέχουσι *Ταῶς κοινούς* και έν ζεύγος *λευκῶν* ταυούτων ἀγορασθέντων εξ Ἀμβέρσης. Τοῖς κοινῶς ἐδώρησαν ἡ Ριζάρειος Σχολή, τὸ Ζάννειον Ὄρφανοτροφεῖον, και οἱ κ. κ. Α. Μαυρομιχάλης, ἀδελφοὶ Κοιζαράνη, Δεσπόζιτος, Τ. Βάσπος, Α. Δεληγεώργης και Β. Βωτό.

Επίσης περιλαμβάνει τρία ζεύγη *λευκῶν Ἰνδικῶν ὄρνιθων*, δωρηθεισῶν ἐκ Κύπρου υπό τοῦ κ. Χρ. Παύλου και Ἀδελφῶν ὡς και διάφορους *νήσσο*ς δωρηθείσας υπό τῶν κ. κ. Κ. Σκουζέ, Γ. Τζαμάρου, Γ. Σκληροῦ, Ἀλ. Παπούδαφ και Κ. Δημητριάδου.

Ἀπέναντι τοῦ ὄρνιθοτροφείου ὁδοῦται οἰκοδόμημα ὡραῖον και ἐψηλὸν μετὰ σιδηροῦ κιγκλιώματος κατασκευασθέν δαπάνῃ τοῦ έν Καίφρ διαμένοντος γνωστοῦ διὰ τὰ εὐγενῆ αὐτοῦ αἰσθήματα κ. Ν. Τσανακλή. Τὸ οἰκήμα τούτο περιλαμβάνει τὰ πολυτιμότερα τῶν έν τοῖς Ζωολογικοῖς Κήποις ζῶων, τὰς *Καμηλοπαρθάλας*. Τὰς ἡμέτερας τρεῖς *Καμηλοπαρθάλας*, δύο θηλείας και μίαν ἄρρην, ἐδώρησε ὁ κ. Λοῖζος Ν. Λοῖζου. Τὰ ζῶα ταῦτα κατοικουσι την κεντρικὴν και νότιον Ἀφρικὴν, ζῶντα κατὰ μικρὰς ἀγέλας και τρέφονται ἐκ φύλλων δένδρων, ἅτινα ἀποκόπτουσι διὰ της μακρᾶς αὐτῶν ὀφιοειδοῦς γλώσσης. Τὸ ὕψος τῶν μέχρι της κορυφῆς φθάνει εις 5—6 μέτρων, τὸ δὲ βάρος τοῦ σώματος μέχρι 500 χιλιογράμμων. Ἐγκυμονοῦσι 14 μῆνας και γεννῶσιν έν μόγον νεογνόν. Τὸ κρέας τῶν εἶνε εὐγευστον τὸ δὲ δέρμα τῶν πολῦτιμον, διὸ και κυνηγοῦνται ἀπλήστως υπό τῶν ἰθαγενῶν.

κεντρικής 'Αμερικής, τρέφονται δὲ κατ' ἐξοχήν ἐκ καρπῶν διαφόρων.

Δύο ἀηδόνες, δωρηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ κ. Παν. Παπαζοῦλου καὶ διακρινόμεναι διὰ τὸ ὄραϊόν αὐτῶν κελάδημα, εἶνε ἐπίσης λίαν ἀξιόλογοι.

Ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ Πτηνῶνος Τσιγαδᾶ, εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος τῆς πλατείας κείται μικρὸς δικτάγωνος κλωβὸς διηρημένος ἔσωθεν εἰς τρία διαμερίσματα καὶ περιλαμβάνων τρία διάφορα εἶδη Ἡμιπιθήκων:

Ἐν ζεύγος *Λεμουριῶν αἰλουροειδῶν*, ἀγορασθέντων ἐκ τοῦ Ζωολ. Κήπου Ἀμβέρσης. Εἶνε ζῶα τῆς Μαδαγασκάρης καὶ διακρίνονται ἑξωτερικῶς κυρίως ἐκ τῶν δακτυλίων τῆς οὐρᾶς, οἵτινες εἶνε ἐναλλάξ λευκοὶ καὶ μέλανες.

Ἐν ζεύγος *Λεμουριῶν μακάκων ἢ Αἰθιόπων* τὸν ἕνα ἐδώρησεν ὁ κ. Ἰάκ. Ψάλτης καὶ τὸν ἕτερον ἡ Ἐταιρεία τῶν Τροχιδορῶν. Εἶνε καὶ οὗτοι Ἡμιπιθήκοι τῆς Μαδαγασκάρης, παρουσιάζουσι δὲ τὸ λίαν ἀξιοπερίεργον φαινόμενον ὅτι τὸ μὲν ἄρρεν εἶνε ἐντελῶς μέλαν, τὸ δὲ θῆλυ καστανέρον ἐπὶ τῶν νώτων, ὑπόλευκον δὲ ἐπὶ τῶν παρεῶν, τῶν ποδῶν καὶ τῆς οὐρᾶς ὡς ἐκ τούτου δὲ ἐνόμιζον ἄλλοτε ὅτι ἦσαν δύο διάφορα εἶδη Ἐκ τοῦ ζεύγους τούτου ἀπεκτήσαμεν ἤδη καὶ νεογνόν.

Ἐνα ἔτι *λεμουριῶν Μακάκων* ἄρρενα δωρηθέντα ὑπὸ τοῦ ἐν Πόρτ-Σαϊδ κ. Μ. Ψάλτου.

Ἐνα *Ἄρρεν βραδυκίνητον*, ἡμιπιθήκον κατοικοῦντα ἐν Βορνέω, Σουμάτρα καὶ Ἰάβα, δωρηθέντα ὑπὸ τοῦ ἐν Πόρτ-Σαϊδ κ. Κ. Μπαρούμη.

Ταῦτα ἐν γενικαῖς γραμμαῖς εἶνε τὰ κυριώτερα ζῶα τὰ ἀποτελοῦντα ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν συλλογὴν τοῦ ἡμετέρου Ζωολογικοῦ Κήπου. Βεβαίως δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ ἡ συλλογὴ αὕτη πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἐν Εὐρώπῃ Ζωολογικῶν Κήπων, ἀλλ' ὅμως, ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι διετία μόλις παρήλθεν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ἡμετέρου, ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐδέησε νὰ ληφθῇ φροντὶς ὄχι μόνον περὶ κατασκευῆς κλωβῶν, προμηθείας καὶ συντηρήσεως τῶν ζῶων, ἀλλὰ πρωτίστως περὶ πλήρους ἀνακαινίσεως καὶ μορφώσεως τοῦ γηπέδου διὰ πολυδαπανωτάτων ἐπιχωματώσεων καὶ ἀνασκαφῶν νὰ εὐρεθῇ καὶ νὰ διοχετευθῇ ὕδωρ νὰ δενδροφυτευθῇ ὁ χώρος, εἰς ὃν δὲν ὑπῆρχεν οὐδὲ ἴχνος δένδρου καὶ μάλιστα χώρος τεματώδης καὶ ἀλατοῦχος νὰ καταπολεμηθῇ ἡ ἀδιαφορία καὶ αἱ μεμψιμοιρίαι τῶν μὲν νομιζόντων ὅτι αὐτὰ εἶνε ἄχρηστα, εἶνε πολυτέλεια διὰ τὸν τόπον μας, «ὅτι αὐτὰ δὲν εἶνε γιὰ τὴν

Ἑλλάδα», κατὰ τὸ ἀηδὲς τετριμμένον λόγιον τῶν μὴ δυναμένων νὰ δημιουργήσωσι τι καλὸν ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν νὰ ἐξουδετερωθῶσιν αἱ ἀντιδράσεις τῶν δὲ καταπολεμούντων πᾶν ὅ,τι νέον καὶ προοδευτικὸν γίνεται ἄνευ τῆς συμπράξεως αὐτῶν· ἐὰν, λέγομεν, πάντα ταῦτα λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν καὶ πρὸς τούτοις ὅτι τὸ πᾶν ἔπρεπε νὰ γίνῃ διὰ συνεισφορῶν καὶ δωρεῶν, θὰ ὁμολογήσῃ ὅτι τὸ γενόμενον σχετικῶς δὲν εἶνε ἀνάξιον λόγου. Ἄλλως τε ἡ καταπληκτικὴ συρροὴ τοῦ κόσμου, ἥτις ὀλονὲν βαίνει ἀξανανομένη, ἀποδεικνύει ὅτι τὸ ἴδρυμα τοῦτο, καὶ ὅπως ἐστὶ νῦν, παρουσιάζει πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἀξιόθεατον καὶ ὅτι καὶ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς καταλλήλως καθοδηγούμενος εἶνε εἰς θέσιν νὰ διαγιγνώσκῃ καὶ νὰ ποιῆται χρῆσιν τῶν θεαμάτων ἐκείνων, ἅτινα συνδυάζουσι τὸ τέχνην μετὰ τοῦ ὠφελίμου καὶ διδακτικοῦ. Ἐξ ἡλιαδὲς ἐπισκεπτῶν εἰσηλθόντες εἰς τὸν Ζωολογικὸν Κήπον κατὰ τὰς δύο ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων ἐκ τοῦ ἐργατικοῦ κόσμου τὸ πλεῖστον καὶ ἄλλοι τόσοι περίπου τὸ Πάσχα καὶ διέτριψαν αὐτόθι κατ' ὄλην τὴν μεταμεσημβρίαν περιτρέχοντες ἀπὸ κλωβοῦ εἰς κλωβὸν καὶ βλέποντες καὶ μανθάνοντες καὶ διδασκόμενοι, ἐνῶ ἄλλως οἱ πλεῖστοι τούτων θὰ διεσπείροντο εἰς τὴν καπηλείαν καὶ καφενεῖαν δαπανῶντες καὶ φθειρόμενοι καὶ ἐν τέλει κακουροῦντες. Διὸ καὶ ὀρθῶς ἀπεφάνητο ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ὁ σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν, ὅστις εἶνε ἐκ τῶν τακτικωτέρων ἐπισκεπτῶν τοῦ Ζωολ. Κήπου, ὅτι «ἀρκεῖ νὰ δημιουργηθῶσιν ἀκόμη ὀλίγα τοιαῦτα κέντρα καὶ λήσεται τὸ ζήτημα τῆς Κυριακῆς ἀργίας καὶ . . . τῆς Κυριακῆς κακουργίας».

Πόσον δ' ἀφ' ἑτέρου ἠθοπλαστικὴ ὑπῆρξεν ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ζωολ. Κήπου, ἀποδεικνύει καὶ τὸ γεγονός ὅτι, ἐνῶ κατ' ἀρχὰς εἶχομεν πολλὰ κρούσματα βαρβαρότητος καὶ ἀσπλαγγχνου συμπεριφορᾶς πρὸς τὰ ζῶα, ἕμενοι σημείου ὥστε νὰ ἐξορῶμεν δι' αἰχμηρᾶς ράβδου τὸν ὀφθαλμὸν λύκου ἢ νὰ δηλητηριάσωσι πίθηκον διὰ πυρείων ἐπὶ τούτῳ ριφθέντων αὐτῷ πρὸς βρῶσιν, κατήντησε προϊόντος τοῦ χρόνου νὰ ἀναπτυχθῇ βαθμηδὸν τὸ αἶσθημα τῆς συμπαθείας καὶ ἀγάπης πρὸς τὰ ζῶα, οὕτως ὥστε νὰ μὴ ἔχωμεν πλέον ἀνάγκην φυλάκων καὶ ἀστυνομικῶν κλητῶν παρ' ἐκάστῳ τῶν κλωβῶν, ἀπὸ πολλῶν δὲ ἤδη μηνῶν οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἔκτροπον συνέβη ἐν αὐτῷ. Ἀπ' ἐναντίας μάλιστα παρατηρήσαμεν ὅτι ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ οἱ αὐτοὶ πολλάκις τοῦ μηνὸς καὶ τῆς ἐβδομάδος

ἐνίοτε ἐπισκέπτονται τὸν Ζ. Κήπον καὶ ἐπιδαψιλεύουσι τὰς μεγαλειέρας περιποιήσεις εἰς τὰ ζῶα.

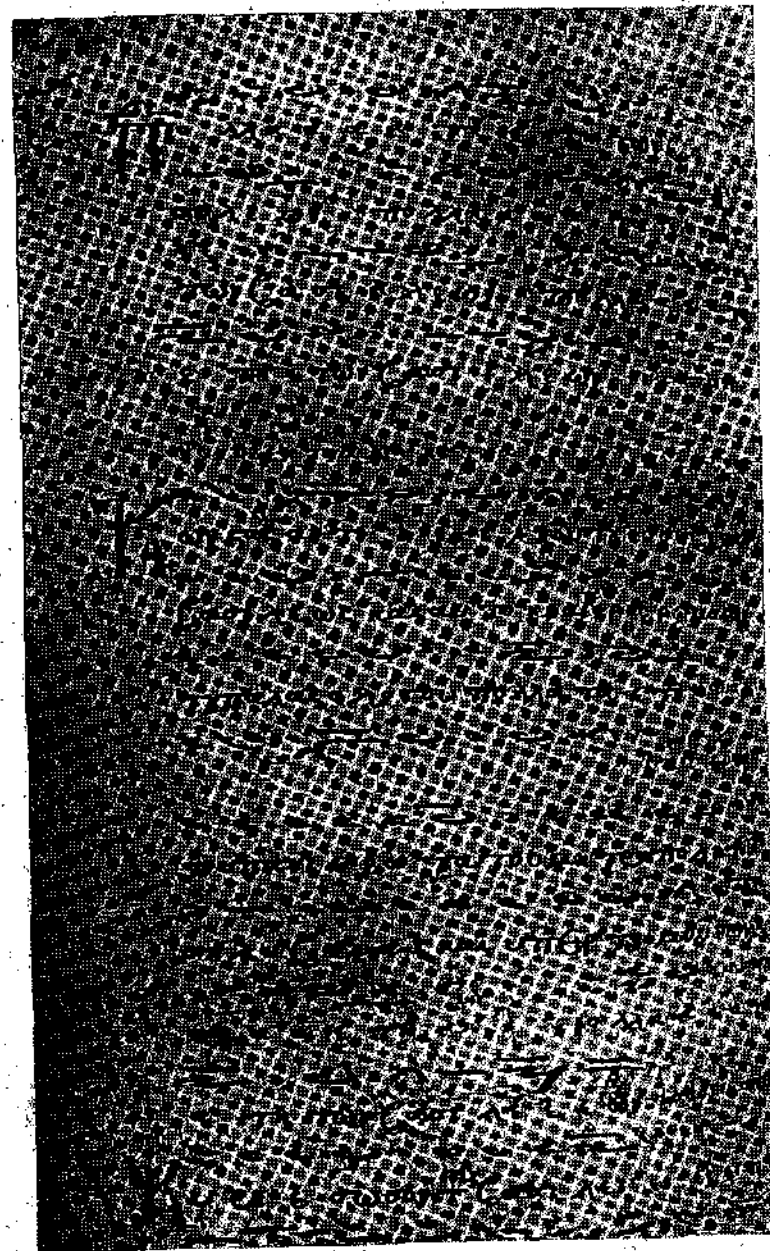
Ταῦτα διὰ τὸ θεαματικόν, διδακτικὸν καὶ μορφωτικὸν μέρος τοῦ Ζωολ. Κήπου, τοῦ ὁποῦν τὴν σπουδαιότητα δύναται πᾶς τις νὰ ἐκτιμῆσῃ.

Ἄλλ' ὁ Ζωολογικὸς ἡμῶν Κήπος δὲν περιορίζεται μόνον ἕως ἐδῶ· ἔχει καὶ σκοπὸν πρακτικὸν καὶ πλουτοπαραγωγικόν. Ἦρξεν ἤδη ἀπὸ τῆς ὀρνιθοτροφίας καὶ βαίνων ἐπὶ προδιαγεγραμμένου σχεδίου προτίθεται βαθμηδόν, ἐφ' ὅσον οἱ πόροι αὐτοῦ ἀξάνουσι, νὰ καλλιεργ-

γήσῃ καὶ ἀναπτύξῃ τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς Ζωοτεχνίας, διὰ τῆς μετακλήσεως ἐν ἀνάγκῃ εἰδικῶν ἐμπειρῶν ἀνδρῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, καὶ συντελέσῃ οὕτως εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς ὅλης εὐημερίας τῆς ἡμετέρας χώρας.

Τοιοῦτος ὂν ὁ Ζωολογικὸς Κήπος νομιζόμεν ὅτι δικαιούται νὰ τύχῃ τῆς ὑποστηρίξεως πάντων τῶν ἐνδιαφερομένων διὰ τὴν πρόοδον καὶ εὐημερίαν τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

Ν. Κ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ
Διευθυντὴς τοῦ Ζωολογικοῦ Κήπου.

Ὁ ὕμνος τοῦ Παλαιολόγου.

ΕΡΩΣ ΜΙΚΡΑΣ ΚΟΡΗΣ

Ποία είνε ἡ μικρά κόρη, ἡ ὁποία εἰς μίαν περίοδον τῆς παιδικῆς τῆς ἡλικίας, δὲν εἶχε τὰς ὀρμεφυμένους ἐρωτικὰς τρυφερότητας, ἡ ὁποία δὲν εἶχε τὸν μικρὸν τῆς ἔρωτα; Ἐνθουμούμαι μίαν μητέρα ἡ ὁποία ἔλεγε εἰς τὴν ἑγγονὴν τῆς, ποῦ ἦτον ἐρωτευμένη σχεδὸν κομικὰ μὲ τὸν ἀδελφὸν μου, ὁ ὁποῖος ἦτο τότε σχεδὸν τριάντα ἐτῶν νέος.

«Ἐ, μικροῦλα μου, πῶ εἶσαι τὸ αἰσθημα, καὶ αὐτὸς εἶνε ἡ κρίσις: πάντα σὺ θὰ ἦσαι ἡ γελασμένη!»

Καὶ τὰ ἔλεγε αὐτὰ, ἡ γυναῖκα αὐτῆ, γυναῖκα ὄχι συνήθης, μὲ τὸ μειδίαμα τῆς Ζοκόνδας ποῦ ἤρχετο κάποτε φωνακὰ εἰς τὰ χεῖλῃ τῆς.

Καί, μὲ τόνον μελαγχολικόν, ἐπρόσθετε, ἀπευθυνομένη σ' ἐμὰς τοὺς δύο: «Μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν ἀφίση ὀλίγα ἀκόμη χρόνια ν' ἀγαπᾷ ἔτσι... ἔπειτα προσπαθοῦμε καὶ τὴν περιορίζομε».

Υπάρχει μία περίοδος ἀποτελουμένη ἀπὸ μερικὰ χρόνια κατὰ τὰ ὁποία ὁ κοριτσιότικος μικρὸς ἔρωσ δὲν εὐρίσκει ἡ ἐπισκίαιον καὶ μειδιάματα εὐμενῆ ἀπὸ ἐκείνους, τοὺς ὁποίους τέρπει ἡ ἐν ἀπειροστώσ μικρῶ μίμησις αὐτῆ τοῦ ἔρωτος. Καὶ μικροὶ ἔρωτες εἰς τὸν βίον τῆς μικρᾶς κόρης, ὑφίστανται ἀπὸ τὴν ἡλικίαν τῶν πέντε ἐτῶν ἕως εἰς τὴν ἡλικίαν κατὰ τὴν ὁποίαν τὸν μικρὸν ἔρωτα διαδέχεται ὁ ἔρωσ.

Τώρα, τὸ ἐνδιαφέρον εἰς τὰς ἐρωτικὰς αὐτὰς κλίσεις, εἶνε ἀκριβῶς τὸ χρονικὸν ἐκεῖνο σημεῖον κατὰ τὸ ὁποῖον αὐταὶ συνενδύονται καὶ τι ἀκόμη ἀπὸ τὸν μικρὸν ἔρωτα τοῦ μικροῦ κοριτσιοῦ καὶ ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς νεανίδος.

Ὅτῳ δὲν ἠμπορῶ νὰ μὴ διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν ἑνὸς ἀπὸ τοὺς τόσῳ παρθενικοὺς αὐτοὺς ἔρωτας, ἔρωτος ἀθώου καὶ ἀνθηροῦ ὡς τὸ ἄρωμα τῶν ἀνθεμίδων τῶν δασῶν τῆς βορείου Γαλλίας πλησίον τῶν ὁποίων καὶ ἐβλάστησε.

Μία μικρὰ κόρη ἔζη εἰς τὴν ἀριστοκρατικὴν τάξιν εὐρωπαϊκῆς πρωτευούσης — ὄχι τοῦ Παρισιοῦ — ἀλλὰ χωρὶς νὰ κάμη βῆμα μακρὸν ἀπὸ τὴν μητέρα τῆς ποῦ τὴν εἶχε γαλουχήσει, τὴν εἶχε ἀναθρέψει, τὴν εἶχε ἐκπαιδεύσει, καὶ

χωρὶς ὀμηλικὸν φιλίας, χωρὶς στενὰς σχέσεις μὲ τὰς κυρίας τῆς κοινωνικῆς τάξεως εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκον. Ἡ μητέρα τῆς ἦτον εὐχαριστημένη νὰ διαπλάσῃ ἕνα δὴν τῆς ἀρεσκείας τῆς, ἕνα παιδί ἄγριο καὶ ποιητικόν, τὸ ὁποῖον ἀγνοοῦσε ἀπολύτως κάθε πραγματικότητα καὶ ἐγνώριζεν ἀπὸ τὴν ζωὴν μόνον δύο ἢ τρία μυθιστορήματα τοῦ Δίκηνς.

Μεταξὺ τῶν γνωρίμων τοῦ σπιτιοῦ τῶν, ὅπου ἔδεδόντο πολλοὺς καλλιτέχνους, ἦτον ἕνας ὁ ὁποῖος τὴν εἶχε περιποιηθῆ πολὺ δταν ἦτο πολὺ μικρὰ, διηγούμενος εἰς αὐτὴν παράμερα διαφόρους ἱστορίας, καὶ δταν ἦτο παραπολὺς κόσμος — εἰς τὴν αἴθουσαν, ἀνερχόμενος εἰς τὸ δωμάτιόν τῆς ὅπου τῆς ἐξωγράφιζε ἀνθρωπάκια, καὶ δταν ἦτο ἀσθενής, ἀναγινώσκων εἰς αὐτὴν παραμύθια κοντὰ εἰς τὸ κρεββάτι τῆς. Δι' αὐτὸν τὸν ὑψηλὸν μελαγχολικὸν νέον ἤξευρεν ἐκεῖνη ὅτι ἦτο ζωγράφος, ὅτι εἶχε ἀγαπήσῃ πολὺ μίαν νέαν τὴν ὁποίαν ἠρνήθησαν νὰ τοῦ δώσουν εἰς γάμον ἐξ αἰτίας τοῦ ἐπαγγέλματός του· καὶ ἡ ἀρνησις αὐτῆ ἦτο αἰτία ὥστε ἡ μικρὰ κόρη νὰ τὸν συμποηῇ κρυφά. Κάποια δυσἀρέσκεια ποῦ ἐπῆλθε μεταξὺ τοῦ νέου καὶ τῆς μητέρας τὸν ἀπεμάκρυνεν ἐπὶ ἕνα ὀλόκληρον χειμῶνα ἀπὸ τὸ σπίτι. Εἶχε ἡ μικρὰ ἕνα σκυλάκι τὸ ὁποῖον ἠγάπα· τὸ σκυλάκι αὐτὸ κατεπλακώθη καὶ ἀπέθανεν. Μέσα εἰς τὴν λύπην τῆς ἔγραψε πρὸς τὸν φίλον τῆς. Ὁ νέος τὴν εὐχαρίστησε διότι ἐσυλλογίσθη νὰ συμμερισθῆ μὲ αὐτὸν τὴν λύπην τῆς.

Ἡ μικρὰ κόρη ἐπλησίαζε νὰ γίνῃ δεκαεσσάρων ἐτῶν.

Περὶεργον! δταν ἐκεῖνος ἦτο πλησίον τῶν, ἐκεῖνη δὲν εἶχε ἀντιληφθῆ ὅτι τὸν ἠγάπα, καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη τῆς τῆς ἀπεκαλύπτετο τώρα κατὰ τὴν ἀπουσίαν του. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ μητέρα τῆς μικρᾶς κόρης καὶ ὁ νέος συνητήθησαν, ἐξηγήθη ὁ ἕνας εἰς τὸν ἄλλον, ἐπῆλθεν ἡ συμπιλώσις καὶ ὁ νέος προσεκλήθη νὰ περάσῃ ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν ἐξοχὴν τῶν.

Εἰς τὰς φύσεις τοῦ βορρᾶ ἡ πρώτη ἐρωτικὴ ἐξέγερσις ἀναπτύσσει ἕνα εἶδος ἐξάλλου πανθεῖσμοῦ κατὰ τὸν ὁποῖον ἀσμένως θὰ περιεπτύσσοτο κανεὶς τὰ δένδρα καὶ ὄλην τὴν πλάσιν. Καὶ ἡ ἐρωτικὴ μικρὰ κόρη, ἐν τῷ λυρισμῷ τῆς καρδίας τῆς ἠδύλγει τὸν δημιουργὸν τοῦ

ἡλίου, τῶν νεφῶν, τοῦ ὕδατος τῶν ρυακίων, τῶν πτηνῶν, τοῦ καθενὸς τόσῳ καλὰ καμωμένου μικροῦ φύλλον, καὶ ἡ ὁδὸς τοῦ μικροῦ ἐκεῖ συνουκισμοῦ ἡ συμπιεζομένη ἀπὸ τοίχους ἀπὸ πηλόν, ἐπάνω ἀπὸ τοὺς ὁποίους μόλις ἀνέκωτον ὀλίγα ἰσχνὰ πασχάλεα, ὁδὸς ἀγούσα εἰς τὸ γλαυκὸν πέλαγος — τῆς ἐφαίνετο δταν ἐστηρίζετο εἰς τὸν βραχίονα τοῦ πολυγαπημένου νέου, ὁδὸς τοῦ παραδείσου. Καὶ ἔγραφεν ἀφελῶς εἰς τὸ παιδικὸν τῆς ἡμερολόγιον. «Μιλοῦμε τόσῳ πολὺ, μοῦ λέγει τόσῳ χαριτωμένα πράγματα, ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ νὰ γράψω ὅλα ὅσα μοῦ λέγει. Θὰ μπορῶ δταν θὰ σπουδάσω περισσότερο, δταν θὰ μεγαλώσω. Εἶνε ὡς τόσῳ γραμμένα μέσ' τὴν καρδιά μου».

Εἰς ἕνα ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς περιπάτους, ἀνάμεσα εἰς τοὺς τοίχους καὶ τὰ ἰσχνὰ ἀνθη, μίαν ἡμέραν ποῦ προέπεμπε τὸν ἀγαπώμενον νέον, ὁ ὁποῖος ἐφευγε διὰ ὀκτὼ ἡμέρας, τὴν στιγμὴν ποῦ τοῦ ἔδωσε τὸ χέρι, ὁ ταξειδιώτης ὁ ὁποῖος εἶχε ἤδη καταβῆ ἕνα σκαλοπάτι τῆς ἀποβάθρας, ἐστράφη καὶ τὴν ἐφίλησε ἔξαφνα.

Τρέχουσα, ἔφυγεν ἡ μικρὰ κόρη πρὸς τὸ σπίτι, ἔπεσε εἰς τὸ κρεββάτι, ἔμεινε ὄλην τὴν ἄλλην ἡμέραν κληνήρης, μὲ τὸ μάγουλο χωμένο στὸ προσκέφαλο, φοβουμένη μήπως ἴδουν τὸ σημάδι τοῦ φιλοῦ τὸ ὁποῖον ἠσθάνετο ὅτι τὴν ἔκαιε.

Καὶ ἐντρέπετο διὰ τὸ φιλῆ αὐτὸ, ἀλλὰ συγχρόνως τῆς ἦτο πολὺ ἀγαπητὸ.

Τὴν εἶχε ἔτσι φιλῆσει εἰς τὸ σκαλοπάτι τῆς ἀποβάθρας ὁ πολυγαπημένος νέος, ἔπειτα ἀπὸ μίαν ἐξήγησιν μὲ τὴν μητέρα ἡ ὁποία τοῦ εἶχε δηλώσει ὅτι ἡ κόρη τῆς ἦτο παραπολὺ νέα διὰ νὰ πανθρευθῆ προτοῦ νὰ περάσουν μερικὰ χρόνια, καὶ ὅτι ἄλλως τε δὲν θὰ τὴν ἔδιδεν εἰς ἀνθρώπον χωρὶς χρήματα καὶ

χωρὶς κοινωνικὴν θέσιν, ἐξήγησιν κατόπιν τῆς ὁποίας ἀνεχώρησε μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ ποτὲ πλέον. Ἀλλὰ ἔλαβε μίαν ἐπιστολὴν τῆς μητέρας ἡ ὁποία τοῦ ἔγραφε ὅτι δὲν ἠμποροῦσε νὰ φύγῃ ἔτσι, ὅτι ἐγνώριζε πολὺ καλὰ αὐτὴ τὴν κόρην τῆς, ὅτι ὁ ἀπότομος αὐτὸς ἀποχωρισμὸς ἠμποροῦσε νὰ τὴν σκοτώσῃ, καὶ ἐτελείονε μὲ τὴν ἐξῆς φράσιν: «Ἐκαμες ὥστε νὰ σὲ ἀγαπήσουν, εἶνε καθήκον σου νὰ παύσουν πλέον νὰ σὲ ἀγαποῦν».

Ὁ ἐρωτευμένος ἐπέστρεψεν ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας μὲ ὄψιν ἀλλαγμένην καὶ μὲ μειδίαμα μοχθηρὸν. Καὶ ἀπὸ τὸ στόμα του τὸ ἔως τώρα ὄλο ἐνθουσιασμὸν, ἠκούοντο μόνον ἀντιλογίαι, πειράγματα διαρκῆ, εἰρωνεῖαι καὶ σκώματα καὶ σαρκασμοί, λόγια σκεπτικιστοῦ διακομφοδούντος τὴν γεμίτην ἀπὸ μυστικισμὸν τόσῳ ποιητικῆν ἔξαφνισ τῆς μικρᾶς κόρης· πνοὴ παγωμένη ἐφαίνετο ὅτι ἐμάραινε τὰ ποιητικὰ τῆς ἰδεώδη, τὰς ἐλπίδας τῆς καὶ τὰ ὄνειρά τῆς, τὴν παιδικὴν γενναιοθυμίαν. Παραπολὺ νέα ὥστε νὰ ἠμπορέσῃ νὰ διῆθῃ πῶς ἀπίθανος ἦτο ἡ τόσῳ ραγδαία ἠθικὴ μεταβολή, ἠσθάνετο σκληρὰ ἀπογοήτευσιν ἐν μέσῳ μεγάλης πικρίας τῆς ψυχῆς, καὶ δταν ἔμενε μόνη, ἔκλαιε, μὲ τὸ πρόσωπον χωμένον μέσα εἰς τὴν χλόην, τὸν νεαρόν τῆς φίλον.

Ἡ γυνὴ ἡ ὁποία μοῦ ἔκαμε τὴν ἐκμυστήρευσιν αὐτὴν μοῦ εἶπε τέλος.

«Πῶς ὁ εἰκοσιτριετής νεανίας ὁ ὁποῖος μὲ ἀγαποῦσε καὶ ἐβεβαιώθηκα ἔπειτα ὅτι μὲ ἀγαποῦσε μέχρι τοῦ θανάτου του... πῶς ἠμπούσε νὰ κάμη αὐτὴν τὴν θυσίαν, θυσίαν καθημερινήν, διηνεκῆ. Ἡ ἰδέα μου εἶνε ὅτι ὄλη ἡ δόξα τῆς οφείλεται εἰς τὴν ἄκραν αὐτοῦ νεότητα. Αἱ νεότητες ἔχουν ἀσβεστον τὴν δίψαν τοῦ μαρτυρίου».

[Μετάφρ. Δ.]

ΕΔΜΟΝΔΟΣ ΓΚΟΓΚΟΥΡ

ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΑΝΔΗ

Γεωργία Σάνδη.

Χαίρε, που σε αγαπώ περισσότερο από όλους συναδέλφους σου, χωρίς καμμίαν επιφύλαξιν και χωρίς καμμίαν δυσαρέσκειαν, Γεωργία Σάνδη, ού δ' ανδρών φαντασίας εδανθούς, ο ποταμός του έλεους, το κάτοπτρον του έρωτος, η λύρα η τεταμένη προς τας πνοάς της φύσεως και του πνεύματος! Διότι υπήρξες αδολος και καλή και, παρ' όσα και αν είπαν, αληθινά γυνή. "Αν όλίγον επιλοσόφησες άφ' έαυτης, αλλά πράγματι άφ' έαυτης ησθάνθης. Παρέμεινες μέχρι τέλους η μικρά κόρη, η όποια εις το Βερού έπλαττε με την φαντασίαν ώραια παραμύθια δια να τέρπη τους μικρούς βοσκούς. Θέλουν να ειπουν ότι εξησες παραπολύ ελευθερίως; άλλ' αυτό έγινε διότι δεν ήμπορούσες ούτε ν' άμυνθής κατά του έρωτος, ούτε και να έμμείνης εις αυτόν άφου έφέρεσο περισσότερο προς το έλεος και την μητρικην φιλοστοργίαν η όποια εινε η αληθής αποστολή της γυναικός. Δεν ήσο έρωμένη η δια να ήσαι καλλίτερα φίλη, και ο προορισμός σου ήτο να ήσαι φίλη πολλών. "Ησο καθαρά ρομαντική χάρις εις μίαν άμάραντον νεότητα του πνεύματος, και διότι το εξαιρετικόν των γεγονότων το όποιον εινε εν άπό τα κύρια χαρακτηριστικά του ρομαντισμού, σου επέτρεπε να πλάττης με την φαντασίαν σου περιπτώσεις καλοκάγαθίας εξαιρετικότερας. Αγαπούσες την φύσιν διότι αυτή προσκομίζει εις τους πιστούς της γαλήνην και καλοσύνην και αγαπούσες

τους ώραίους χωρικούς και τους ώραίους εργάτας διότι σου έφαινοντο ότι εύρίσκονται πλησιέστατα εις την φύσιν, ώ μεγάλη Φαύνος, η του Ιωάννου-Ιακώβου Ρουσσώ θυγάτηρ! Τα μεγαθυμότερα ιδεώδη του αιώνος αυτού, αι κοινωνικαι χίμαιραι των αγαθών ουτοπιολόγων και αι γεμάται από μυστικισμόν φιλοσοφία των άντανακλώνται όλα εις τα βιβλία σου, κάπως φύρδην μύγδην ένίστε, διότι έφρόντιζες να τας άντανακλές μάλλον παρά να τας διαφωτίζης, φίλη ψυχή μεγαλωστί αναπεπταμένη! "Όλοι οι άνδρες οι όποιοι έπέρασαν από την ζωήν σου, ο Μυσσέ, ο Λαμενναί, ο Σοπέν, ο Πέτρος Αερου, ο Ιωάννης Ρευνώ, άφησαν εις τα έργα σου ζώντα ίζη της διαβάσεώς των, διότι ήσο όλη συμπάθεια. Ο λόγος σου, είτε εις την περιγραφικην αφήγησιν, είτε εις τον διάλογον, ρέει και χύνεται ως δημοσία κρήνη. Και ούτε επί λεπτότητι, ούτε επί εξαιρετικη λαμπρότητι, ούτε επί πλαστικη τελειότητι διακρίνεται το ύφος σου, άλλ' επί άρεταίς αι όποιαί φαίνονται ότι άπορρέουν από την αγαθότητα, άφου εινε συγγενείς με αυτήν διότι έχει εύροιαν και ευχέρειαν άδροαίτην και εινε μεγαλοπάροχον και καμμία ρήτρα δεν φαίνεται καταλληλοτέρα να το χαρακτηρίση από την ρήτραν των αρχαίων lactea ubertas κέρας της Αμαλθείας όσφ και αληθής Γαλαξίας, μία άφθονος και εδεργετική ροή μαστού τροφοδότου, ώ γλυκεία Ιώ του νεωτέρου Μυθιστορηματος! Μερικοί Φαρισαίοι ηθέλησαν να ίσχυρισθουν ότι τα πρώτα μυθιστορηματά σου έπροκάλεσαν την άπώλειαν πολλών γυναικών αλλά ήξεύρομεν καλά ότι αυτό δεν εινε αληθές, ότι εκείναι αι όποιαί «έπεσαν» άφου έδιάβασαν την «Ινδιάναν» ήσαν ώριμοι δια την πτώσιν και ότι χωρίς εσε θα έπιπτον βαναυσότερα και ποταπώτερα. Αι μοιχαλίδες έρωμένων των έργων σου εξέρχονται συντετριμμένοι από την έρωτικην των περιπέτειαν και αν έφάνης ότι αναγνωρίζεις το άπόλυτον δικαίωμα του έρωτος, αλλά το ανεγνώρισες μόνον δια τον έρωτα ο όποιος εινε ίσχυρότερος του θανάτου και ο όποιος καθιστά τον θάνατον επιθυμητόν η άπήφιστον. Δεν ήξεύρω αν, κακώς έννοηθείσα, ήσαι κατά τι υπαίτια δια τας

παρεπτοπός της Madame Bovary του Flaubert. "Αλλ' εν τοιαύτη περιπτώσει χάρις εις σε άπομένει εις αυτήν άρκοῦσα ευγένεια ψυχής δια να επιζητήση άσυλον εις τον θάνατον. Είθε αι νευροπαθείς μας ν' άσμενίζου εις την άνάγγωσιν του «Ιακώβου», και είθε οι κατεχόμενοι από επαναστατικας κατά του κοινωνικού καθεστώτος διαθέσεις, να τρέφονται με τον άρκαδικώτατά ειδυλλιακόν σοσιαλισμόν του «Μυλωθρου του Άνζιβώλ!» Και είθε τέλος, να συγχωρηθουν αι άμαρτια σου, διότι ποίος ήμπορεί να ειπή εις πόσας γυναίκας, εις πόσους άνδρας, ώ νύμφη αγαθοποιός, ένέπνευσαν τα πλείστα μυθιστορηματά σου την καρτερίαν,

την γενναίαν εγκαρτέρησιν, την ήρεμον γαλήνην, την έλπίδα εις τον Θεόν και το κυριώτερον όλων, την καλοκαγαθίαν, ώ σὺ την όποιαν οι φίλοι σου άπεκάλουν καλοκάγαθον, ώ μητέρα της Έδεμίας ¹, της Μαρκέλλας ², της Καρολίνας ³, της Μαγδαληνης ⁴, της μικρῆς Μαρίας ⁵, της Μικρῆς Φαδέττας και της θείας Κονσελό!

ΙΟΥΛΙΟΣ ΛΕΜΑΙΤΡ

[Μετάφρ. Χρ. Θ. Δαραλέξη]

¹ Mauprat. ² Le Meunier d' Angibault. ³ Le Marquis de Villémér. ⁴ François le Champi. ⁵ La Mare au diable.

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΩΝ ΑΝΘΕΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΑΠΩΝΙΑΝ

Εν άπό τα θαυμασιώτερα πράγματα της Ιαπωνίας εινε η ποικιλία και ο πλούτος των άνθέων. Καθ' όλον το έτος, χωρίς διακοπήν, η χώρα αυτή εινε στολισμένη με τα ώραιότερα και άφθονώτερα άνθη. Την άνοιξιν εις πολλά μέρη βλέπεις τριγύρω ένα χρώμα, το χρώμα της άνθισμένης ροδακινιάς τα βουνά εινε σκεπασμένα από άζάλιες άγριες. Αι βιατάριαι περιπλέκονται εις τους θάμνους η ανεβαίνουν επάνω εις κληματαριές, και τα μενεξεδένια άνθη των άποτελούν άρμονικην αντίθεσιν προς το γλυκύ πράσινον των φύλλων. "Η ίρις με χίλια χρώματα φυτρώνει κατά μήκος των ορμαίων εις τους άγρούς την καλλιεργούν εν άφθονία. Ο νερόκρινος, το έξοχον Nelumbo speciosum άναφαίνεται άφθονον επάνω εις τας λίμνας και εις τας χαράδρας. Μόνον εις την Ιαπωνίαν ειναί τόσοσν ώραια η πηγωνιά και ο κρίνος και άνθίζουν άπαραμίλλα τα χρυσάνθεμα. "Όταν το χιόνι σκεπάξη την γην, αι τριανταφυλλένια και κόκκιναι καμέλαι φαιδρύνουν το τοπίον με το λαμπρόν χρώμα των. Και όμως η πλουσία αυτή άνθισης δεν ειναί έργον της φύσεως μόνον αι άνθισμέναί κερασιαί εις την Μουκοζίμαν, εις το Τόκιο, εις την όδόν Νός της Υοκοχάμας, τα πυκνά δένδρα του άλσους Ουγένο και του Γιοσίνο προέρχονται από φυτείας, εις τας όποιας άφιερώνουν συνεχή και αδιάκοπον φροντίδα. Ο περίφημος Ιριδόκηπος εις το Χορακίρι, τα άνθη του λωτού εις τας χαρά-

δρας του πύργου του Τόκιο, αι βιατάριαι του ναού του Καμέδο ειναί έργον άνθρωπίνων χειρών. Και άλλοι θαυμάσιοι κήποι εις διάφορα μέρη της χώρας ειναί το έμβλημα της αγάπης προς τα άνθη και τα φυτά, της Ικανότητος των Ιαπώνων εις την καλλιέργειάν των. Οι Ιάπωνες ειναί πραγματικώς οι πρώτοι κηπουροί του κόσμου. Ούτε ύπάρχει άλλη χώρα, εκτός της Άγγλιας η όποια ήμπορεί να υπερηφανεύεται δια τους κήπους της. "Η Ιταλία έχει μερικούς ώραίους κήπους εις την Φλωρεντίαν, την Ρώμην, την Γένουαν και άλλοι, άλλ' ειναί κειμήλια του παρελθόντος. "Η Ρωσσία, η Γερμανία, η Αυστρια, η Ολλανδία, η Γαλλία, το Βέλγιον και η Ισπανία δεν έχουν κήπους αξίους του όνόματος, εκτός μερικών κατά το υπόδειγμα των Βερσαλλιών. Κήποι ιδιωτικοί, κάποιαι καλλιτεχνικής αξίας, δεν ύπάρχουν. Εις τας Ηνωμένας Πολιτείας προσεπάθησαν κάτι να κάμουν, αλλά δεν ειναί δυνατόν να γίνη ακόμη λόγος περι αυτών χωρίς επιφύλαξιν. "Η κηπουρικη δεν έγκειται απλώς εις την παραγωγήν άνθέων. Αυτό γίνεται παντού. Εις την Ιαπωνίαν ύπάρχουν άνθρωποι που γνωρίζουν πως να φυτεύσουν ένα κήπον, γνωρίζουν τί αξίζει κάθε φυτόν, έχουν ιδέαν της άρχιτεκτονικής του κήπου και ήξεύρουν να κλαδεύσουν ένα δένδρον καθιστώντες αυτό ώραιότερον. Το καλλιτεχνικόν αίσθημα ειναί βεβαίως περισσότερο ανεπτυγμένον εις την Ιαπωνίαν παρά εις την Δύσιν. Ο Ιάπων κηπουρός εκ-

μίαν πανθεϊστικήν λαγνεϊόν και εκδηλώνεται κάποτε εις χρωματισμούς μεσημβρινού χρωμοτέχνου, με δ,τι δηλαδή εινε θερμόν και λάγνον και ακόλαστον, δ,τι απορρέει απ' εϋθείας από τον ήλιον και το φως — ή φαντασία, το αίσθημα και ή σκέψις του νέου αυτού ανθρώπου, αναπτειρώνεται πάντα εις μίαν ατμοσφαιραν δροσερού ιδανισμού, σύρουσα δυνατά μαζί της την ψυχήν του αναγνώστου.

Δέν θα επιμείνω εις τας λεπτομερείας του πλουσιού αυτού βιβλίου. Εις την ανατολήν ενός νέου ανθρώπου και εις την πρώτην αντιμετώπιον ενός παρθενικού έργου, με κρατεί περισσότερο το πρώτον γενικόν βλέμμα και με δεσμεύει δυνατότερα ή σιλουέττα από την εικόνα. Άλλως τε ό "Ερμόνας δέν φαίνεται να εινε από εκείνους, με τους οποίους δέν ελλιζει κανείς να συναντηθή δευτέραν φοράν εις την ζωήν του. Μέσα εις το πυκνόν του έργου διακρίνει κανείς τελουμένην μίαν επώασιν και μίαν ζύμωσιν και βλέπει από τώρα τα σπέρματα, τα όποια εινε έτοιμα να βλαστήσουν, εις νέαν δημιουργίαν. Και δι' αυτό εινε έργον, που γεννά ανυπομονησίαν και τρέφει προσδοκίας. Δέν ήξεύρω τι θα έβγη επί τέλους από τον "Ερμόναν αυτόν. Δέν ήξεύρω αν θα τον κερδίση οριστικώς ή φαντασία και το αίσθημα ή αν θα τον κερδίση ή σκέψις και ή παρατήρησις. Ένας ποιητής ή ένας σοφός; Άδιάφορον. Από τον ποιητήν δέν θα χαθή ποτέ, όπωσδήποτε, ή βαθεία σκέψις, της οποίας μās δίδει τα πρώτα ώραία χαρακτηριστικά, από τον σοφόν δέν θα λείψη το βαθύ αίσθημα και ή ώραία φαντασία, που ξεφυγενίζει και θεομαίνει την σκέψιν.

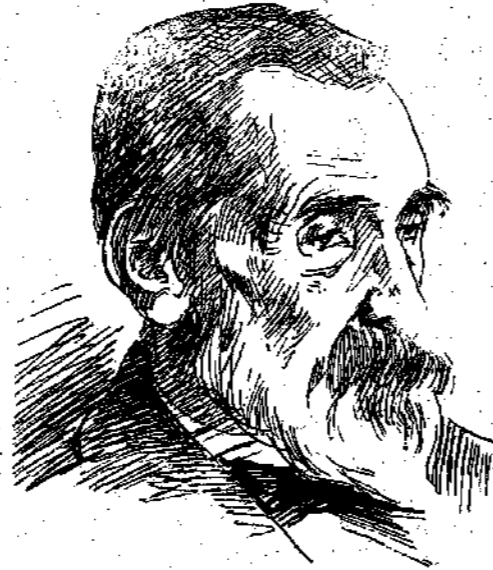
Ο "Ερμόνας εινε νέος, τόσο νέος. Εις το πρώτον του έργον, φαίνονται ακόμη κάποιον αγώνες και κάποιον κόπον και κάποια προσπάθεια, με την γλώσσαν, με τας ιδέας, με τας επιδράσεις κάθε είδους. Εινε οι αγώνες και αι προσπάθειαι του ανθρώπου που ζητεί τον δρόμον του. Όταν τον εύρη οριστικώς, και θα τον εύρη, το έργον του θάνατινεύση πλατύτερα. ή εμπνευσις του θα χυθή εις την κοίτην της δημιουργίας χωρίς εμπόδιον, το αίσθημα του θάναβλύση, όμοιον με τα δροσερά νερά των καθαρών πηγών. Και τα περά του συμπαθητικού αυτού νεοσοφού θα τανυσθούν, χωρίς αιμωδίας και χωρίς όπιτασμούς, προς ένα εύρωχρον όριζοντα. Δι' έμε εινε ιδιαίτερα ευτυχία να το ελλιζω και να το περιμένο.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Νικηφόρος Λύτρας.

Εβδομήντα έτών, φωτίζων τον ελληνικόν καλλιτεχνικόν όριζοντα με ολοκλήρου ζωής το φέγγος, απέθανε πρό δεκαπέντε ήμερών ο Νικηφόρος Λύτρας. Όλοι τον αγαπούσαν και τον ξετίμων από του "Ιακωβίδου μέχρι των μαθητών του Πολυτεχνείου, όπου εδίδασκε ακόμη.

Τόν έσέβοντο όλοι τον Λύτραν, τον ζωγράπον του ελληνικού βίου και τον διδάσκαλον ο όποιος και κατά τα τελευταία έτη προσεπάθει ακόμη να ζωγραφίση μίαν σκηνην ελληνικήν, να έμψυχώση την όθόνην με μίαν του σκέψιν, με ένα δραμα μάλλον. Τα σκίτσα του αυτά αποτελούν το ήμερολογιον του. Εινε σκέψεις οργιμένες με δλίγον χρώμα δια να δείξουν ότι ο καλλιτέχνης έζη και ήσθάνετο βαθειά και έσκέπτετο.

Δέν έχω πρόχειρα τα έργα του Λύτρα δια να δώσω πλήρη εικόνα της καλλιτεχνικής του ζωής. Έκ των εικόνων του πολλαι στολιζουν αθηναϊκάς αιθούσας. Μεταξύ αυτών «Η κλεμένη» και «Η πυρπόλησις της ναυαρχίδος». «Το αυγό του Πάσχα» ήτον από τα τελευταία του έργα. Είχα γράψει άλλοτε περί αυτού κατά την εκθεσιν του «Παρνασσού» πρό δύο έτών. Εις τα έργα του ανέγνωσα πάντοτε ένα βαθύ αίσθημα, το όποιον ξεδήλωσε ο ζωγράφος εις σκηνας του ελληνικού βίου, ο όποιος ιδιαίτερος συνεκίνει τον καλλιτέχνην. Αδσθητός εις το σχέδιον, διαρκώς έσβυνε ή διόρθωνε έως

δου εύρη την γραμμην που απέδιδε ο,τι κατείχε την ψυχήν του. Δέν έξουσαν αι εικόνες του την λάμψιν και την ζωήν του χρώματος. Όταν να ήθελε ο χρωστής του μοιραίως να προσδώση τον πένθιμον τόνον της πονεμένης ελληνικής ψυχής. Άλλ' ή σύνθεσις του έδειχνε τον καλλιτέχνην, ο όποιος ειχε μέσα του τόσην θερμην και τόσην αλήθειαν.

Μαθητής του Πιλότου, έδειξε εις τα έργα του την επίδρασιν της διδασκαλίας του γερμανού διδασκάλου, ακολουθήσας κατόπιν, κατά την εις Αθήνας επιστροφήν του, μέσα εις το άχαρι περιβάλλον της μόλις αναγεννωμένης ελληνικής πρωτευούσης, δρόμον, ο όποιος, όσον και αν ειχε ως βάση το αίσθημα του καλλιτέχνου, δέν ήμπορούσε βέβαια ν' αποδώση περισσότερο απ' ο,τι ειχε την δύναμιν, μακράν των μεγάλων κέντρων της Ευρώπης και υπό το βάρος της μικρολόγου ακόμη ζωής των Αθηνών. Αυτή ή ζωή, αυτό το περιβάλλον και μαζί με αυτά αι ανάγκαι του βίου έδέσμευσαν τον Λύτραν εις την καθηγεσίαν και την προσωπογραφίαν, εις την όποιαν εν τούτοις νομίζω έχει επίσης να επιδείξη μερικά έργα.

Τα «Παναθήναια» τιμώντα τον ελληνικόν ζωγράφον, σκοπεύουν να διοργανώσουν, κατά τον προσεχή χειμώνα '1905, εκθεσιν όλων των εικόνων του όσαι εύρίσκονται εις τας Αθήνας, και παρουσιάσουν, έτσι, όσον εινε δυνατόν, σύσσωμον το έργον του Λύτρα. Τότε θα ήμπορέσωμεν να δώσωμεν πλήρη και ακριβή εικόνα του. Σήμερον γράφομεν με γενικώς μόνον γραμμάς περί του Λύτρα, του κατέχοντος σημαντικήν θέσιν εις την ιστορίαν της νέας ελληνικής τέχνης.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

Δέν εινε και εύκολον πράγμα να δώση κανείς λόγον της εκθέσεως των «Γάλλον καλλιτεχνών» 600 σελίδες πυκνοτυπωμένοι αποτελούν τον κατάλογον· θα περιορισθώ εις μερικά μόνον εξέχοντα έργα, ή εκτέλεισις δ' αυτής της προθέσεώς μου εύκολύνεται σημαντικά από την σπάνιν των έργων των υπερβαίνόντων κάποιαν μετριότητα· όμολογητέον ότι ο μέσος όρος της αξίας των εκτιθεμένων εινε πολύ κατώτερος εδω παρά εις την αντίπαλον εκθεσιν του «Εθνικού συλλόγου» κατ' αντι-

στροφον λόγον προς το πλήθος και τας γιγαντιαίας των διαστάσεις.

Άς εισέλθωμεν εις την κεντρικήν υελοστογόν αυλήν του Grand Palais, αν δέν σας φοβίξη ή τροπική θερμοκρασία την όποιαν αι φλογεραι ακτίνες του μαϊάτικου ήλιου αναπτύσσουν εκεί μέσα μ' όλας τας γιγαντιαίας όθόνας τας ανηρημένας κάτωθεν της υελίνης όροφής· όλον το διάστημα ασπρίζει από κόσμον μαρμαρίνων, λιθίνων, γυφίνων αγαλμάτων, προτομών και προπλασμάτων. Άπ' όλα αυτά τα έργα όμως καμμία ανώτερα άρμονία δέν διαχέεται, πλεονάζει ή επιτήδευσις, ή επιζητησις επιπολαιάς έντυπώσεως, διαφαίνεται δε, ως επί το πολύ, ή άγνοια της πραγματικής πλαστικής καλλονής εις τα σώματα τα όστεώδη ή πλαδαρά εις τας πυχάς τας έξεζητημένας, τας βιαίας στάσεις, τόσω αναρμόστους εις την τέχνην του μαρμάρου, τέλος εις το πολύπλοκον και άκαλαισθητον των γραμμών του συνόλου. Ός δέ να ανωμολόγουν την ανικανότητά των προς διέγερσιν καλλιτεχνικής έντυπώσεως, οι γλύπται ζητούν να τίξουν όλας τας άλλας χορδάς του νου και της καρδιάς· ούτως έχομεν σωρείαν αισθηματικών θεμάτων, ειδύλλια, ναυτικας σκηνας, ναυάγια. Υπάρχουν όμως και μερικά αγαλάματα ενέχοντα ενδιαφέρον καθ' έαυτά, ως καλλιτεχνήματα ούτως έχομεν του G. Debrie εν ανάγκυφον haut-relief παριστών ίππους πασχίζοντας με όλην των την δύναμιν να σύρουν ένα βάρος· οι αυχένες των κάμπτονται, οι μυώνες των τείνονται υπό το μέγεθος της προσπάθειας, μερικοί δέ ανορθούνται αφηνιάζοντες υπό την μάλιστα το έργο αποκαλείται «coup de collier» έχει δε ζωηράν και νευρώδη την εκτέλεισιν και ισχυρά πνοή ζωής το διαθέει, άλλ' ίσως ή σύνθεσις εινε δλίγον ατάσθαλος, μερικοί δέ των ίππων φαίνονται ως θηρία της αποκαλύψεως, τόσο αι κυρία των γραμμαι αποδίδονται υπερβολικά, σχεδόν γελοιογραφικά, και τόσο έχουν χάσει κάθε πραγματικήν ύπόστασιν. Ο Αρχιμήδης του γερμανού γλύπτου Von Scharfenberg καθήμενος επάνω εις τας πέτρας του, γυρμένος εις ζωηράν αλλά κάπως παράξενον στάσιν, χαράσσει επί του εδάφους γεωμετρικά σχήματα· το έργον προσελκεί τον παρατηρητήν δια της σοβαρότητος και ελλικρινείας ή όποια διακρίνει την σύλληψιν και την εκτέλεισιν του· ιδίως ή σκεπτική έκφρασις του προσώπου αποδίδεται πολύ επιτυχώς. Ο τάφος της δουκίσσης d' Alençon υπό Barrias πα-

ριστή την νεαράν γυναίκα ήτις είχε πέση θύμα της πυρκαϊάς της Φιλανθρωπικής 'Αγοράς, εξηπλωμένη επί της νεκρικής της κοίτης κατά το κλασικόν υπόδειγμα των τάφων των πρό της 'Αναγεννήσεως χρόνων ή ένδυμασία είνε δλίγον υπερβολικά επεξεργασμένη και την εκτέλεσιν των τριχάπτων θά εξήλευεν έργογλύφος των Ιταλικών καιμητηρίων τόσον πιστώσ είνε αποδεδομένη αλλά το πρόσωπον παριστά γλυκείαν, ήρεμον και ευγενή την σφραγισθείσαν από τόν θάνατον φυσιογνωμίαν της γυναίκος.

'Επάνω, εις την στοάν ήτις περιθέει την αϊλήν, έντος θελήνης θήκης εκτίθεται ή «Κόρινθος» χρωματιστόν μαρμαρίνον άγαλμα του τώρα, πρό δλίγον, αποθανόντος γλύπτου Gerolme προκαλεί ζωηράς τας συζητήσεις, κυρίως ένεκα της άσυνήθους δι' ήμάς τούς νεωτέρους πολυχρωμίας, την όποιαν οι 'Ελληνες έφηρμοζον καθ' όλην την κλασικήν εποχήν το βέβαιον είνε ότι αυτή ή υπερβολική άκρίβεια, ή υπερβαίνουσα και την της φωτογραφίας, εις την αναπαράστασιν της πραγματικότητας, όχι μόνον διά του σήματος και του όγκου αλλά και διά των χρωμάτων, έχει κατί το δεσμευόν την φαντασίαν, το αντικαλλιτεχνικόν. 'Ανεξαρτήτως των εκ της πολυχρωμίας επιφυλάξεων ή «Κόρινθος» παριστώσα καλλιμορφον γυναίκα γυμνήν καθήμενην σταυροπόδι, με στάσιν άπαθή, σχεδόν ιερατικήν, με σωρείαν πολύτιμων κοσμημάτων στολιζόντων την κεφαλήν, τόν τράχηλον, τούς βραχίονας και τας χείρας, έχει μεγάλην άρμονίαν γραμμών και άρκετήν έλλειψιν έκφράσεως άρμόζουσαν εις ίερείαν της ίδιας τιμωμένης έν Κορίνθω Κυθηρείας.

'Από την στοάν εμβαίνων τις εις την πρώτην αίθουσαν της ζωγραφικής, καταλαμβάνεται από ζάλην και κατάπληξιν οι πίνακες γιγαντιαίου με χρώματα φαντακτερά, αλληλομαχοῦντα, συσσωρεύονται ό εις επί του άλλου, με παραστάσεις παιμμεγέθεις, των όποιων αι πλείοται φαίνονται άποκνήματα νοσηρώς άχαλινώτου φαντασίας. 'Από όλην αυτήν την σπατάλην χρωμάτων, μόλις προβάλλουν έν ή δύο έργα με κάποιον τάλαντον. 'Από όλους τούς γιγαντιαίους πίνακας που με περιβάλλουν με χρώματα άπελπιστικά, με φαντασίαν άχαλινώτον, χωρίς πρωτοτυπίαν, καλλιτεχνικώτερα είνε μικρά ζωγραφία «Τό φθινόπωρον έν Βερσαλλίαις» αποδίδουσα με πολλήν έντασιν την μελαγχολίαν του έρήμου άλλους με τα ήρεμα

νερά εις τα όποια κατοπτρίζονται κατάγρυσσά τα φυλλορροούντα δένδρα.

Τό τρίπτυχον του Η. Martin «ή Μασσαλία» παριστά τόν λιμένα της μεσημβρινής Γαλλίας κατά τρεις ώρας της ήμέρας, τό πρωί, ήλιου μεσουρανούτος και τό βράδυ, με όλην την ζωηρότητα και την υπέροχον άρμονίαν του φωτισμού την διακρίνουσαν τόν διάσημον καλλιτέχνην. Ιδίως ό χρυσοκόκκινος φωτισμός του μεσημεριού αντανακλώμενος και αναλάμπων εις τα κατάρτια και τας κεραίαις των πλοίων των αποτελούντων την πρώτην γραμμήν της κεντρικής συνθέσεως του τρίπτυχου αποδίδει όλην την παλλομένην θερμότητα της μεσημβρινής άτμοσφαιρας πολλοί προσάπτουν εις τόν ζωγράφον ότι εις τας φυσιογνωμίας του πλήθους δέν απέδωκε τόν κλασικόν τύπον των απογόνων των Φωκαέων ούδέ την ζωηρότητα των κινήσεων και τό γραφικόν της ένδυμασίας των κατοίκων της Νότιου Γαλλίας, άλλ' έξωγράφησε μάλλον ανθρώπους του βορρά όπωςδηποτε όμως ή εκ του έργου αυτού έντύπωσις ζωής και δυνάμεως είνε αλησμώνητος.

'Η εικών του W. Larraza παριστώσα θυρωρόν της έν Ισπανία μονής του Seo έχει τόν θερμόν χρυσίζοντα τόνον των μεγάλων ένετών ζωγράφων και την έγγραφτείαν περι τόν χρωματισμόν της ισπανικής σχολής, αποδίδει δέ πολύ επιτυχώς την άσκητικήν και μεσαιωνικήν φυσιογνωμίαν του μοναχου.

'Αντιθέτως προς τας πολυπλόκους συνθέσεις, κατά τό πλείστον μετρίαις, αι καλαι προσωπογραφίαι άφθονούν εις την εκθέσιν μεταξύ των γαλλών προσωπογράφων ό Bonnat, καθώς πάντοτε, διακρίνεται με δύο προσωπογραφίας, την μεν ένός άμερικανου βαθυπλούτου, την δε του τμηματάρχου της καλλιτεχνίας Roujon του επισκεφθέντος την 'Ελλάδα κατά τας έορτάς των Δελφών, άμφοτέρας αξίας λόγου δια την ακρίβειαν της παρατηρήσεως και τόν πλούτον του χρωστήρος. Της άμερικανίδος L. Parker έχομεν προσωπογραφίαν γυναικός ξανθής με τόν ευτραφή και δλίγον πρόστυχον άμερικανικόν τύπον, φερούσης εσθήτα μαργαριτόχροον με πρασίνην ζώνην ή αφελής στάσις, ή ζωηρά φυσιογνωμία, ό γλυκός φωτισμός και ό άρμονικός χρωματισμός της είκόνος την καθιστούν πολύ ευάρεστον την θέαν. Της άγγλιδος ζωγράφου A. Sprong λίαν επιτυχής προσωπογραφία άνδρός συννεύσα την λιτότητα του χρωματισμού, τό διαγνές του φωτισμού

και την ευγένειαν της έκφράσεως αιτινες διακρίνουν τας προσωπογραφίας της άγγλικής σχολής.

'Οραία είνε επίσης προσωπογραφία νέου καλλιτέχνου υπό του ρώσου Jastrebtzoff συννεύσα πλούτον του χρωστήρος και τελειότητα διαγραφής προς την πλήρη θέρηης απόδοσιν της εμπνευσμένης φυσιογνωμίας του προτύπου.

Τα τοπία, ως συνήθως, άφθονούν τα μεγαλύτερα προξενούντα έντύπωσιν μεταξύ αυτών είνε τό του Ισπανου Fangal όπερ παριστά λόγον πρασινίζοντα ό όποιος εκτείνεται μελαγχολικός έως μακρινά κυανωπά βουνά υπό στακτών νεφελώδη ούρανόν, αποπνέει δέ πολύ μυστηριώδες και νοσταλγικόν θέλητρον Τό «'Αρχαίον τοπίον» υπό G. Kind παριστά συστάδα κυκαρισίων τας όποιαις περιλούει με έρυθροπών χρυσόν ό δύον ήλιος ένώ τα κάτωθεν μολυβδόχροα νερά περικλείουν όλα τα σκότη της νυκτός. Κατ' έμε όμως, ίσως επειδή ή θάλασσα με έλκει πάντοτε, έστω και ζωγραφιστή, τα δύο θελκτικώτερα έργα της εκθέσεως είνε δύο θαλασσογραφίαι ή πρώτη παριστά θάλασσαν κυματόεσαν, φωτεινήν και φωσφορίζουσαν υπό την κυανήν άνταύγειαν της σελήνης ή λάμψις των φωτιζόμενων νερών και ή διαύγεια των έλαφρών νυκτερινών άτμών αποδίδονται έξαισιώς από τόν Άμερικανόν L. Wolden, εις τόν όποιον δύναται τις μόνον να προσάψη, άν δέν είνε μεγάλη άνοησία να αντιδρώμεν προς τας θελκτικας έντυπώσεις, υπερβολικώς καταφανή επιτηδειότητα ή άλλη θαλασσογραφία άκόμη ώραιότερα, όφειλομένη εις τόν Ισπανόν Gomel Zil παριστά τό κύμα που απλώνεται ήρεμον εις άμμόδη παραλίαν φωτιζομένην από σελήνην κελιδνήν, της όποιας αι άκτινες διασχίζουν έλαφρόν πέπλον δμύχλης είνε θυμασία ή άρμονία του υπερηφάνου χρώματος της δμύχλης και της άμμου προς τό άργυρόχροον των φωτιζόμενων νερών.

Και εκ των δλίγων έργων πρό των όποιων έσταματήσαμεν καταφαίνεται ή όλονέν-μάλλον προέχουσα θέσις της ξένης καλλιτεχνίας εις τας έτησιαις παριστάς εκθέσεις, όπου οι ξένοι, ιδίως δέ οι Άγγλοι, οι Ισπανοί και Άμερικανοί καλλιτέχνην διακρίνονται διά την υπέροχον αξίαν των έργων των. 'Εκ των 'Ελλήνων, ό μόνος εκθέτων έφέτος εις τό εθνικόν σωματείον είνε ό κ. Ράλλης, του όποιου ή τελεία εκτέλεσις, ή κλασική άρμονία των γραμμών, τό άπαλόν και πλούσιον του χρωματι-

σμου αποτελούν αληθή απόλαυσιν διά τούς ειδήμονας τα έρετεινά του δύο έργα άνάγονται τό μέν: ή «'Αφροδίτη» εις την αρχαιότητα, τό δε «Αι τελευταίαι άνταύγειαι» εις την νέαν 'Ελλάδα. Τό πρώτον παριστά γυναίκα με σώμα ευγραμμον και άρμονικόν φέρουσαν εσθήτα ελληνικού ρυθμου, αποκαλύπτουσαν τούς ώμους και τούς βραχίονας τούς όποιους σκιάζει άραχνούφης πέπλος ή γυνή Ιστιάται επί λιθοστρώτου άνδρήρου με τόν βραχίονα τεταμένον προς τοίχον λευκάζοντα, αποτελούντα τό βάθος, επί του όποιου χαράσσει με άρχαϊκά στοιχεία ύμνον προς την γεννέτειραν του παντός ή στάσις είνε πλήρης χάριτος ή απλότης των γραμμών και ή σοφή άρμονία των λευκών του κτιρίου προς τούς χρυσίζοντας τόνους του γυναικειου σώματος παρέχον πολύ θέλητρον εις τόν μικρόν αυτόν πίνακα «Αι τελευταίαι άνταύγειαι» παριστάνουν έσωτερικόν ελληνικής άγροτικής εκκλησίας, με τό μυστηριώδες φώς των λαμπάδων εις τό βάθος ένώ εις την πρώτην γραμμήν δύο έμμορφα ις χωριατοπούλαις κάθηνται άφελώς και χαμηλόνοιν τα μάτια με σεμνότητα, όταν καλόγηρος καθισμένος δλίγον παρακάτω ταις αποτεινει τόν λόγον ό κ. Ράλλης απέδωκε και εδώ με πολλήν επιτυχίαν τό σκίοφος τώ εκκλησιών μας ό δέ λιτός αλλά βαθύς πλούτος του χαρακτήρος του είνε πάντοτε χαρά των ματιών μας εις τόν πίνακα όμως αυτόν ίσως δέν διακρίνεται, τόσον ως συνήθως, ό κρυφός εκείνος παλμός συγκινήσεως ό όποιος τόσην ζωήν δίδει εις κλειστάς άλλας του άναπαραστάσεις του ελληνικού χωρικού βίου μ' όλην όμως την μακράν αυτήν και άνεπαίσθητον δόσιν ψυχρότητος ό κ. Ράλλης δέν παύει να είνε και έφέτος όπως πάντοτε εκ των πρώτων έρμηνευτών της ελληνικής ζωής.

'Η ζέστη, ή όποία ήρχισε να επιτείνεται, επιφέρει την χαλάρωσιν της θεατρικής ζωής τα καθαυτά παριστά θέατρα του βουλευάρχου κλείνουν τό καλοκαίρι, άλλα και εκείνα όσα ως ή 'Οπερα και ή Γαλλική Κωμωδία, μένουν άνοικτά, παριστάνουν έργα τετριμμένα και γνωστά, προωρισμένα ιδίως εις τούς ξένους, τούς άφθονούντας κατά τούς θερινούς μήνας επειδή δέ οι πρωτεύοντες ήθοποιοί παίρνουν άδειαν διά τα διάφορα λουτρά και παραθαλάσσια, και ή εκτέλεσις των έργων είνε συνήθως μετρία. 'Εν τούτοις ή θερινή νάρκη

κάν. Μή δυνάμενος να σταματήσει το πλοϊόν διέταξε στροφήν ἀριστερά και περιήλθε τὸν λιμένα ὀλόκληρον και ἐξηκολούθησε να γυρίη τὸν λιμένα μέχρις ὅτου, ἐξηνηλθέντων τῶν ἀνδράκων, τὸ πλοϊόν ἐσταμάτησεν ἀφ' ἑαυτοῦ.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ἘΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῆ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παραθηναίων»
— ἀδείᾳ τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν	Δρ.	1630.20
Παντελής Μ.	10.—	
Ν. Μπ.	5.—	
Κ. Σοκόλης	5.—	
Ἰωάννης Σέρμπος	5.—	
Εὐθύμιος Δοβέρδος	10.—	
Ἰωάννης Καράλης	25.—	
Δημ. Ι. Ναζόπουλος	5.—	
Κλαύδιος	5.—	
Σπυρίδων Μπαλατζής	25.—	
Δρ.	1.725.20	

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Α. Β. Υ. τοῦ πρίγκηκος Γεωργίου καθιερώθη ἐπιτροπή ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ κ. κ. Κ. Ζώτου, Δ. Βουδούρη, Γ. Κουντουριώτου, Ἠλία Μαυρομιχάλη, Μ. Τομπάζη, Ἰ. Μιαούλη, Δ. Ἡπίτη, Γεωργίου Μπούμπουλη, Δ. Παπαρηγόπου, Ἰ. Βρατσάνου, Γ. Βίμπου και Π. Παυλίδου πρὸς σύσκεψιν διὰ τὴν ἐπίστυξιν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου.

Μία ὄμας ὀλίγων ἀνθρώπων, ἐώρασαν εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν πένθιμον ἡμέραν τῆς 29 Μαΐου. Φαίνεται νὰ εἴνε τὸ μνημόσυνον αὐτὸ ἡ ἀρχὴ κάποιας ζωῆς εἰς τὴν ὅποιαν εὐχαρίστως ἀποβλέπομεν. Κατὰ τὴν πένθιμον ἐορτὴν ἐκυκλοφόρησε και εἰκὼν τοῦ τάφου τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου.

Τὸ ἐκπαιδευτικὸν ταξίδι τῶν δοκίμων διὰ τοῦ «Ναυάρχου Μιαούλη» θὰ γίνῃ εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην.

Ὁ Φιλεκαπαιδευτικὸς Σάλλογος Θεσσαλονίκης προκηρύττει διαγώνισμα πρὸς συγγραφήν διηγήματος ἔχοντος ὡς ὑπόθεσιν ἔθιμα τοῦ κοινωνικοῦ και ἀστικοῦ τῶν νῦν Μακεδόνων βίου, εἰκονίζοντας τὴν ἑλληνικὴν ὁρθόδοξον αὐτῶν φυλῆν.

Γλώσσα ἡ νεοελληνικὴ καθαρεύουσα. Προθεσμίᾳ μέχρι 30 Σεπτεμβρίου προσεχούς. Τὸ βραβεύησόμενον ἔργον θὰ λάβῃ ἀργυροδὸν κλῶνον δάφνης.

Εἰς τὸ Παρίσι ἕνα περιοδικὸν ἐνεργεῖ ὅπως δι' ἐράων ἀγοράσῃ τὸ νέον ἔργον τοῦ Ροντιέν «Le Pen-seur» τὸ ὅποιον θὰ προσφέρουν εἰς τὸν λαὸν τῆς γαλλικῆς πρωτεύουσας. Τὸ ἔργον αὐτὸ τοῦ γάλλου γλύπτου θεωρεῖται θαυμάσιον. Θὰ τὸ δημοσιεύσωμεν εἰς τὰ «Παραθηναία» προσεχώς.

Οἱ ἄγγλοι ὑγιεινολόγοι σκέπτονται σοβαρῶς περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀνανεώσεως τοῦ ἀέρος τῶν ὀσίων ἀναπνεόμεν εἰς τὰς κατοικίας μας εἰς τὰ δωματῖα τοῦ ὕπνου, εἰς τὰ κοσμητὰ κέντρα. Οἱ ἀρχιτέκτονες παραμελοῦν τὸ πρῶτον αὐτὸ καθήκον και αἱ κατοικίαι ἀποβαίνουν ἀνθυγιεῖναι.

Ὁ Φλοριζέλ φὸν Ρούτερ ἐπαίξε τελευταίως εἰς τὸ Λονδίον. Ὁ ἀγγλικὸς τύπος γράφει ἐνθουσιωδέστατα περὶ τοῦ μικροῦ μουσικοῦ συνθέτου.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ ὑπὸ Κ. Ν. Μαρίνου. Ἀθήναι 1904 τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου

Ὁ κ. Μαρίνος, μελετήσας ἐπισταμένως τὸ θέμα του, περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀνασυντάξεως τοῦ ἐν χρήσει λογιστικοῦ συστήματος τοῦ Κράτους, τὸ ὅποιον εἶνε ἀτελές, προτείνει τροποποιήσεις ἐπὶ τῆ βίσει τοῦ ἰταλικοῦ συστήματος, τὸ ὅποιον θεωρεῖ πλεονεκτοῦν ὑπὸ τὸ γαλλικὸν και τὸ ἀγγλικὸν. Ὁ συγγραφεὺς ἀφ' οὗ ἐκθέσῃ τὰ αἰτία διὰ τὰ ὁποῖα προσέκοψε ἐν Ἑλλάδι ἡ ἐκτέλεσις τοῦ λογιστικοῦ νόμου και διμύλησῃ περὶ τοῦ ἰταλικοῦ λογιστικοῦ νόμου διακεῖ τὴν μελέτην του ὡς ἐξῆς: Περὶ χρονικῆς διαρκείας τῆς χρήσεως, περὶ οικονομικῆς χρήσεως και ἀπολογισμοῦ, περὶ τοῦ λογιστικοῦ τῆς Γαλλίας και τῆς Ἀγγλίας ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ τῆς Ἑλλάδος, περὶ ὑπολοίπων, περὶ τῆς ταμακῆς ὑπηρεσίας ἐν Ἑλλάδι, περὶ κεντρικοῦ Ταμείου, περὶ Ταμείου τοῦ χαρτοφυλακίου τούτέστι τῶν τραπεζικῶν πράξεων τοῦ Κράτους, περὶ τῆς πληρωμῆς τῶν μισθῶν τῶν διπλωματικῶν και προξενικῶν ὑπαλλήλων και περὶ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΕΘΝΙΚΟΝ ΛΕΥΚΩΜΑ ὑπὸ τοῦ Παναγιῶτου Τάφου. Ἐπιμελεία Κ. Μανιάκη και Χ. Ἠλιοπούλου. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

ΔΕΛΤΙΟΝ ἑλληνικῆς ἀλληλογραφίας. Τόμος 27 (1903). Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

ΑΘΗΝΑ, σύγγραμμα περιοδικὸν τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐπισημονικῆς ἑταιρείας. Τόμος δέκατος ὄγδοος, τεύχος πρῶτον και δεύτερον. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΕΤΗΡΙΣ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

ΑΙ ΑΖΩΤΟΧΡΩΣΤΙΚΑΙ ΟΥΣΙΑΙ, Θεωρητικὴ μελέτη περὶ τοῦ σχηματισμοῦ αὐτῶν. Ἰσραμυλικὸν χημικὸν ἔργον και κωανόν. Ἐκδόσις ἐπὶ διδακτορικῆς διατριβῆς Δημητρίου Β. Τσακαλιώτου. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

ΔΕΛΤΙΟΝ τῆς ἱστορικῆς και ἔθνομολογικῆς ἑταιρείας. Τόμος ἕκτος. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

ΚΡΙΣΙΣ τοῦ Λασσανεῖου δραματικοῦ ἀγῶνος ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ Γεωργίου Μιστριώτου. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ τοῦ συνδέσμου τῶν καπνεμπόρων και καπνοπωλῶν. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Σακελλαρίου 1904.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΤΟΜΟΝ ΘΕΡΜΙΑΣ και τῆς διώδους αὐτῶν κινήσεως, ὑπὸ Ἀθ. Γ. Καραγιαννίδου. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΤΙΚΟΝ τοῦ συλλόγου Βουρβοῦρων. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

ΤΗΣ ΖΩΗΣ ὑπὸ Ἐρμονα, ποιήματα. Ἀθήνα τυπογραφεῖο «Ἔστια», 1904, σφ. 16ον σελ. 190 δρ. 3.

SCULPTURE GRECQUE. SON ESPRIT, SES PRINCIPES, par Edmund von Mach. fr. 18.

**ΕΙΣ ΤΟ
ΕΙΔΙΚΟΝ
ΤΑ ΚΑΠΕΛΛΑ ΣΑΣ**

21 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 21

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ «ΕΛΛΑΣ»
(Ἐφημερίς οικονομολογικὴ και πολιτικὴ)
Ἐκδίδεται κατὰ Σάββατον
Δημοσιεύουσα πλούσιον και ἐπίκαιρον οἰκονομολογικὴν ἔκθεσιν και χρηματιστικὸν πίνακα.
Ἰδιοκτήτης και Διευθυντής: Γ. ΚΑΤΣΕΛΙΑΔΗΣ
Συνδρομὴ ἔτησίᾳ: Ἐσωτερικῶν Δραχ. 20
Ἐξωτερικῶν Φρ. Χρ. 20
Γραφεῖον: Ἐν Ἀθήναις, ὁδὸς Σταδίου 54.

„ΝΕΟΝΑΣΤΥ“
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΣ
Διευθυντής: Δ. ΚΑΚΑΛΑΜΑΝΟΣ
Δίκα συντάκται και ἀλλοκληρὸν ἐπιτελεῖον συνεργατῶν
Ἄρθρα ἐπὶ ἔκθεσιν τῶν ζητημάτων τῆς ἡμέρας.
εἰδήσεις ἀκριβεστάται,
Τηλεγραφήματα ἐξ Ἑυρώπης
Τὸ ποικιλώτερον Ἀθηναϊκὸν εὔλλον.
ΤΙΜΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ
Ἐσωτερ. Τριμηνος Δρ. 8. - Ἑξαμηνος Δρ. 15. - Ἐτησίᾳ Δρ. 30.
Ἐξωτερικῶν, Ἑξαμηνος Χρ. φρ. 25. - Ἐτησίᾳ Χρ. φρ. 45.
Αἱ συνδρομαὶ ἀποστέλλονται πρὸς τὴν Διεύθυνσιν
(ὁδὸς Βουλῆς ἀπ. 6).

„ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ“
(Εἰκονογραφημένον ναυτικὸν περιοδικὸν)
Τὸ μόνον καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολὴν
ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
Συνδρομὴ ἔτησίᾳ Ἐσωτερικῶν δραχ. 10
Ἐξωτερικῶν φρ. χρ. 10
Αἱ συνδρομαὶ ἀποστέλλονται
κ. Κ. Αὐγέρην Ἀθήνας.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΙ ΖΑΧΑΡΙΟΥ
Εἶδος ΠΟΤΑΡ
ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 21
ΟΙΚΙΑ ΒΟΥΡΟΥ ΑΘΗΝΑΙ

**ΤΑ
ΚΑΛΥΤΕΡΑ
ΚΑΙ
ΝΟΠΙΟΤΕΡΑ
ΕΙΔΗ**

ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΡΑΕΙΟΝ
Γ. Ι. ΡΟΥΓΑΓΓΑΜΟΥ & ΥΙΑΣ
Ὁδὸς Γ', Σεπτεμβρίου 22
ΟΛΑ ΤΑ ΓΑΛΑΚΤΕΡΑ ΕΙΔΗ
ΓΑΛΑ ΑΓΝΟΤΑΤΟΝ
ΠΡΟΣ 80 ΛΕΠΤΑ Η ΟΚΑ
ΜΙΑ ΔΟΚΙΜΗ ΑΡΚΕΙ
ΔΙΑ ΝΑ ΣΑΣ ΠΕΙΣΗ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ 31 ΜΑΪΟΥ 1904

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

		31 Μαΐου 1904	30 Απριλίου 1904
Ταμείον { εἰς μεταλλικόν	Δρ.	3,337,788.70	2,932,930.76
{ τραπεζικά γραμμάτια Ἰονικῆς Τραπεζῆς		259,685.—	154,090.—
{ κερματικά " δίδραγμα καὶ μονόδραγμα		3,553,773.—	3,327,880.—
Ἐξωτερικοὶ λ/μοί. Ἀντίτιμον μεταλλικοῦ εἰς τὸ ἔξωτερικόν		18,948,893.03	18,782,789.46
" " Προτὸν ἐκδοθ. Ἐθν. Δανείου εἰς χρυσόν Ἑλλήν. Σιδηροδρ. 4% 1902		2,569,840.59	2,629,256.79
Δάνειον πρὸς τὴν Ἑλλήν. Κυβέρνησιν ἐπ' ἀναγκ. κυκλοφορίας τραπεζικῶν γραμματίων		68,778,575.42	68,778,575.42
" " " " δίδραγμων καὶ μονοδράγμων		12,750,000.—	12,750,000.—
Ὁμολογιαὶ Ἐθνικῶν Δανείων { Εἰς χρυσόν Δρ. 23,767,036.80			
{ " τραπεζ. γραμμάτια " 29,134,575.—		52,901,611.80	52,901,611.80
Προεβλήσεις		19,458,963.67	19,334,793.82
Καθυστερήσεις προεβλήσεων		2,935,225.10	2,886,559.45
Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λ/μοὶ ἐπ' ἀνεχθῶν χρηματογράφων		13,143,332.49	12,164,336.89
Δάνεια ἐπ' ἀνεχθῶν ἐμπορευμάτων		462,691.90	503,261.15
Δάνειον πρὸς τὴν Βασιλικὴν Τραπεζάν ἐπ' ἐγγυήσει τοῦ Κράτους		4,774,898.55	5,269,657.04
Δάνεια καὶ ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ ἐπ' ἀποθήκῃ		50,501,312.73	50,422,427.43
Δάνεια εἰς δῆμους, λιμένας, καὶ λοιπὰ νομικά πρόσωπα		41,966,804.77	42,019,633.81
Χρηρήσεις εἰς γυρωροχηματίας		12,046,962.05	11,614,631.15
Καθυστερ. χρηρήσεων εἰς γυρωροχηματίας καὶ γραμμ. Προνομ. Τραζ. Ἡπειροθεσσαλίας		4,354,846.44	4,331,455.49
Μετοχαὶ εἰς ἐγγυήτους Ἐταίριας		4,179,427.25	4,210,789.75
Συμμετοχὴ εἰς Τραπεζάν Κρήτης		1,500,000.—	1,500,000.—
Καταστήματα Τραπεζῆς καὶ κτήματα ἐξ ἀναγκαστικῶν ἐκποιήσεων		8,461,562.32	8,382,267.17
Ἀπαιτήσεις ἐπιτοφλίαις		2,895,763.86	2,835,974.23
Ἔσοδα ἐγκαταστάσεως (ἴδιος δαπάνη κατασκευῆς τραπεζικῶν γραμματίων)		1,664,448.15	1,661,698.40
Λογαριασμοὶ ἔξαγορᾶς συμμετοχῆς Κυβερνήσεως εἰς κέρδη ἐκ τραπεζικῶν γραμματίων		1,863,680.—	1,863,680.—
Ἐξαγορὰ προνομίῳ Προνομ. Τραπεζῆς Ἡπειροθεσσαλίας		1,440,000.—	1,440,000.—
Προμήθεια τροπῆς λαχειοφόρου δανείου (εἰς τραπεζικά γραμμάτια)		600,090.—	600,000.—
Διάφορα		611,891.88	527,295.02
	Δρ.	335,964,708.10	333,825,612.03

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Μετοχικόν Κεφάλαιον	Δρ.	20,000,000.—	20,000,000.—
Ἀποθεματικά Κεφάλαια		13,500,000.—	13,500,000.—
Τραπεζικά γραμμάτια ἐκ κυκλοφορίας			
I. διὰ λ/σίων τῆς Κυβερνήσεως	Δρ. 68,778,575.42		
II. " " Τραπεζῆς	" 50,188,696.49	118,967,272.31	121,148,269.73
Κερματικά γραμμάτια δίδραγμα καὶ μονόδραγμα		12,750,000.—	12,750,000.—
Καταθέσεις ἀνευ τόκου εἰς μεταλλικόν		3,382,519.38	1,063,233.97
Καταθέσεις ἀνευ τόκου		18,080,670.59	16,359,335.75
Ἐπιταγαὶ πληρωτέαι		1,159,846.54	1,347,565.34
Μερίσματα πληρωτέα		343,864.86	391,629.86
Καταθέσεις Δημοσίου διὰ χρηρήσεις δανείων κατὰ τὸν ΒΦΜ νόμον		283,749.94	283,749.94
Διεθνῆς Οἰκονομικῆ Ἐπιτροπὴ. Ἀ/σμός καταθ. { Εἰς χρυσόν Δρ. 231,146.02			
{ ἐκ Δημοσ. ὑπεργῶν προσόδων } " τραπεζ. γραμμ. " 7,288,263.51		7,519,409.53	5,942,714.58
ὑπηρεσία Ἐθνικῶν δανείων εἰς χρυσόν		80,656.30	86,326.90
" " " τραπεζικά γραμμάτια		192,706.35	232,768.55
Καταθέσεις Δημοσίου εἰς χρυσόν		25,189.66	160,763.81
Καταθέσεις Δημοσίου ἐπὶ τόκῳ εἰς τραπεζικά γραμμάτια		1,624,481.26	119,481.26
Ἔντοκος καταθέσεις Δημοσίου εἰς χρυσόν διὰ τὴν κατασκ. Σπ. Πειραιῶς - Δεμετρίη - Σινδρόν		2,569,840.59	2,629,256.79
" " " τραπεζ. γραμμ. " " " "		1,424,541.89	1,754,997.69
Καταθέσεις Δημοσίου εἰς τραπεζικά γραμμάτια κατὰ τὸν νόμον ΒΦΕ		5,474,449.55	5,474,449.55
Καταθέσεις ἐπὶ τόκῳ		64,330,203.33	67,428,793.09
Λαχειοφόρον δάνειον Τραπεζῆς		47,047,770.—	47,047,770.—
ὑπηρεσία λαχειοφόρου δανείου Τραπεζῆς		986,518.—	1,097,458.—
Καταθέσεις Ταμιευτηρίου		3,455,132.93	3,448,061.08
Λογαριασμοὶ τρίτων ἐν τῷ ἔξωτερικῷ		312,855.11	844,587.81
Συμμετοχὴ τῶν Τραπεζῶν Ἰονικῆς καὶ Ἀθηνῶν εἰς δάν. Σταρ. Τραπεζῆς		2,198,451.20	2,428,106.45
Διάφοροι λογαριασμοὶ		7,621,726.48	6,279,920.62
Διάφορα		2,930,152.—	2,106,371.26
	Δρ.	335,964,708.10	333,825,612.03

Ἐν Ἀθῆναις, τῆ 7 Ἰουνίου 1904.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Λογιστηρίου
Π. Α. ΚΟΥΤΣΑΛΕΣΗΣ